Universitat de les Illes Balears

Facultat de Turisme

Memòria del Treball de Fi de Grau

Disseny d'un itinerari sobre l'art i arquitectura del Modernisme a Mallorca

Neus Coll Canyelles

Grau de Turisme

Any acadèmic 2013-14

DNI de l'alumne: 43202580R

Treball tutelat per Jaume Andreu Galmés
Departament de Ciències Històriques i Teoria de les Arts

[X] S'autoritza la Universitat a incloure el meu treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línea, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació

Paraules clau del treball:
Itinerari, Modernisme, Mallorca, Palma de Mallorca, Sóller, Arquitectura.

SUMARI

Sumari i

1 Introducció 1

2 Exposició i justificació dels diferents condicionants a tenir en compte a l´hora d´organitzar l´itinerari 3

2.1 Llocs a visitar i durada de l'itinerari 3
2.2 Característiques dels visitants 4
2.3 Cronograma 5
2.4 Cost i preu de l'itinerari 19

3 Informació sobre l´itinerari 21

3.1 Recomanacions prèvies 21
3.2 Allotjament 21
3.3 Restauració 22
3.4 Informació transmesa pel guia sobre el patrimoni visitat 22

Bibliografia 63

Annex: Mapes del recorregut de l´itinerari 65

1

INTRODUCCIÓ

Analitzant el turisme des dels seus inicis, es pot observar la seva gran evolució i capacitat d'adaptació. El que abans era un turisme gairebé exclusiu de sol i platja ha esdevingut en un turisme molt segmentat, on existeix una oferta per a cada demanda.

Actualment, ens trobem en un moment en què la recerca d'un turisme sostenible i responsable està en boca de tots aquells preocupats pel seu entorn i conscients dels errors del passat. La falta de regulació en aquesta activitat i les ganes d'obtenir doblers a un ritme alt sense pensar en les conseqüències, han resultat en una degradació del paisatge i la cultura de molts indrets amb un encant especial. És hora de deixar les excuses de banda i començar a canviar l'actitud; és hora de recuperar tot allò perdut. Què millor que el turisme cultural per ajudar a millorar la situació actual?

Aquest turisme és un dels més responsables, no només pel seu contingut, sinó també pel tipus de turista que mou. Un turista cultural es preocupa de no fer malbé ni la cultura ni l'espai que intenta conèixer, té molt clar que tothom ha de tenir la possibilitat de saber les característiques específiques de l'indret emblemàtic de la mateixa manera i en el mateix estat que ho ha pogut veure i conèixer ell. A través del turisme cultural s'és capaç de millorar l'economia sense fer malbé l'entorn ni la cultura d'una regió.

1. INTRODUCCIÓ

A partir d'aquest document, s'explicarà un model d'itinerari cultural per *Mallorca* que aprofiti de manera sostenible els edificis modernistes més emblemàtics de l'illa com a element de motivació pels turistes. A part d'oferir la possibilitat de visitar la ciutat de *Palma de Mallorca* i el municipi de *Sóller*, s'aconseguirà donar un valor afegit a la visita, a fi de que el turista torni a casa amb la sensació d'haver après alguna cosa sobre el estils de vida del passat, sobre l'història de l'illa.

El present itinerari, que podrà ser contractat a través de la pàgina web www.mallorcarutes.com, serà dut a terme amb la col·laboració d'un guia qualificat que acompanyarà els clients durant la visita. A més, proporcionarà tota la informació historicoartística que sigui d'interès pels turistes i que els ajudi a entendre tot el que envolta el món del Modernisme. Un món que darrera la construcció d'edificis i obres d'art, amaga una necessitat de canvi per part d'una societat amb moltes ganes d'avançar cap al futur, així com també de ser diferent a la resta.

2

EXPOSICIÓ I JUSTIFICACIÓ DELS DIFERENTS CONDICIONANTS A TENIR EN COMPTE A L´HORA D´ORGANITZAR L´ITINERARI

2.1. Llocs a visitar i durada de l'itinerari

El Modernisme a les *Illes Balears* està concentrat, gairebé exclusivament, a la seva illa més extensa. A *Menorca*, és possible trobar algunes mostres arquitectòniques d'aquest estil artístic, com per exemple, la *Farmàcia Llabrés*. Tot i això, les obres més representatives es troben a *Mallorca*, on hi destaquen tres focus modernistes ubicats a la ciutat de *Palma de Mallorca*, el municipi de *Sóller* i el *Santuari de Lluc*.[1]

L'itinerari en qüestió, d'una duració de dos dies, agafarà l'art modernista ubicat a *Palma de Mallorca* i a *Sóller* com a element motivador. És necessari dir que el Modernisme no fou valorat de manera positiva per totes les persones. És per això que el nombre d'edificis modernistes ubicats a les Illes Balears suposen una petita part del patrimoni historicoartístic de la Comunitat Autònoma en qüestió.[2] La raó per la qual la duració de l'itinerari és de dos dies resideix en l'intent d'aprofitar al màxim les mostres modernistes existents.

[1] SEGUI, Miguel. *La arquitectura modernista en Baleares.* Palma de Mallorca: Ediciones Cort, 1975. p. 26–27
[2] *Ibid,* p. 25

Es farà d'aquesta manera a fi d'aconseguir que els clients siguin capaços d'entendre i assimilar els trets d'aquest estil de la millor manera possible i havent vist una gran quantitat d'edificis de diferents corrents artístics modernistes.

2.2. Característiques dels visitants

Aquest itinerari està destinat a totes aquelles persones que vulguin anar més enllà del desig de desconnectar d'un ritme de vida diari i monòton, al mateix temps que desitgin saber alguna cosa sobre l'història, l'art i la cultura del lloc que visiten. Serà imprescindible que el turista sigui responsable amb l'entorn que acompanya els edificis modernistes. Ha de ser molt conscient de la necessitat de preservació de tot allò que dóna una història i un passat a una comunitat, tot allò que la identifica.

No obstant això, és necessari dir que tots aquells que vulguin gaudir d'aquest recorregut hauran de ser persones amb un estat físic suficient per aguantar tot un dia de caminades. La visita guiada pels diferents punts d'interès modernistes de la ciutat de *Palma de Mallorca* es farà de manera íntegra a peu. Per aquesta raó, es recomana que els integrants de la visita no superin els 70 anys.

Per altra banda, l'objectiu d'aquest recorregut estarà centrat en aconseguir transmetre la informació de manera clara i concisa, a fi de que l'integrant del grup sigui capaç de assimilar-la bé. Per aquesta raó i per tal d'aconseguir una atmosfera de tranquil·litat i concentració, no es permetran nins menors de 16 anys, pel simple fet d'evitar que els pares desviïn l'atenció de l'explicació cap a les necessitats dels seus fills.

A més, es recomanarà haver assolit el títol equivalent a l'Educació Secundària Obligatòria espanyola a fi d'assegurar l'obtenció prèvia d'uns coneixements bàsics sobre què és l'art i de quina forma pot expressar-se. D'aquesta manera, es podrà verificar la capacitat d'adquirir nous conceptes i de poder entendre bé totes les característiques del Modernisme, sense endinsar-se en conceptes elementals.

Per tal d'aconseguir donar una atenció exclusiva a cada participant, l'itinerari es farà en grups reduïts de màxim 16 persones, a fi de poder resoldre tots els dubtes que sorgeixin per part dels integrants.

És important esmentar que aquest recorregut està destinat a persones no residents a les *Illes Balears*. No obstant, no hi hauria problema en formar un grup de residents interessats en els detalls del Modernisme de la seva Comunitat Autònoma i en l'estil en general. És per aquesta raó que l'itinerari estarà disponible en català, castellà, anglès, alemany i francès, de dilluns a dissabte.

2.3. Cronograma

El primer dia estarà dedicat a conèixer *Palma de Mallorca* (consultar la figura A.1 i la figura A.2 de l'annex per veure el recorregut sobre un mapa). Es tracta de la localitat balear amb les obres arquitectòniques modernistes de més pes. És per aquesta raó que durant la visita a aquesta ciutat, es rebrà una gran quantitat d'informació i, a més, es realitzarà una activitat física intensa, on el client no gaudirà de temps lliure fins endinsat l'horabaixa. Aquesta càrrega informativa serà més abundant a les primeres aturades i, poc a poc, al conèixer les característiques generals de l'estil artístic, es limitarà a identificar els elements modernistes de l'edifici en particular.

A continuació, es raonarà el motiu de la inclusió de cada una de les obres dins l'itinerari. Cal dir que es farà una aproximació sobre el temps d'aturada a cada punt d'interès, que comprendrà: explicació, temps per fer fotografies i preguntes i, en alguns casos, temps per visitar l'interior de l'edifici de manera lliure.

- **9:30h – Punt de trobada**

L'inici de l'itinerari serà la font que es troba ubicada a *La Rambla*. Per arribar-hi, es pot utilitzar la xarxa de busos de l'Empresa Municipal de Transports de la ciutat, amb aturada a la *Plaça d'Espanya*, amb la finalitat de només travessar la plaça en qüestió i baixar pel *Carrer dels Oms* a peu. En cas de que es tingués un cotxe propi o de lloguer, el més adient seria estacionar-lo a un dels aparcaments subterranis prop de la *Plaça d'Espanya* i seguir el mateix recorregut. D'aquesta manera, els integrants del grup haurien de caminar uns 7 minuts fins a l'inici del recorregut, així com també trobarien el seu cotxe a pocs minuts del final de l'itinerari: la *Plaça d'Espanya*. Si aquesta opció no fos possible, també es podria estacionar a l'aparcament subterrani ubicat davall la *Plaça Major*.

Una vegada arribats tots els integrants del grup, es procedirà a introduir les característiques socioeconòmiques i culturals de l'època que precedeix el Modernisme. L'explicació començarà a les 9:45h, donant així un marge d'arribada als participants de 15 minuts, i tindrà una durada d'uns 10 minuts, inclòs un torn de preguntes. Així doncs, a les 9:55h s'iniciarà l'anada cap al segon punt de l'itinerari.

- **10:05h – *Gran Hotel***

Després de caminar prop de 8 minuts seguint *La Rambla* i passant pel *Carrer de la Riera* fins a la *Plaça de Weyler*, s'arribarà a la següent aturada: el *Gran Hotel*, referent del Modernisme català a *Mallorca*. Aquest edifici és un dels més significatius quan es parla de l'estil modernista a les *Illes Balears*. És per això que els participants hauran de demostrar atenció i activitat cap a les explicacions del guia.

2. EXPOSICIÓ I JUSTIFICACIÓ DELS CONDICIONANTS DE L´ITINERARI

Aquest, fou l'edifici que inicià la trajectòria modernista a aquesta Comunitat Autònoma, aquell que recull gran part del simbolisme de l'estil i moltes de les seves característiques bàsiques.[3] Res millor per començar l'aprenentatge sobre el Modernisme, ja que, mentre es dugui a terme l'explicació, es podrà veure de manera molt visual tot el que envolta l'estil artístic a través de l'observació del *Gran Hotel*. Així doncs, a aquesta aturada s'explicaran les característiques generals de l'estil artístic i les específiques del *Gran Hotel*.

Figura 2.1. *Gran Hotel*. Fotografia de l'autor.

L'aturada a aquest punt d'interès serà de 45 minuts, incloent una explicació d'uns 20, un temps lliure per visitar les exposicions i un temps per fer fotografies i preguntes.

El *Gran Hotel* té un horari d'apertura al públic de les 10:00h a les 20:00h de dilluns a dissabte. És necessari dir que és un edifici sense barreres arquitectòniques, és a dir, totes aquelles persones minusvàlides podran accedir a totes les sales, així com també disposaran d'un bany adaptat. Cal afegir que degut a les dimensions de l'edifici, en alguns moments de l'explicació, els participants podran escoltar a l'ombra, tot i que intentarà ser dinàmica, a fi de captar l'atenció visual i auditiva. Els integrants del grup podran disposar d'un cafè-restaurant, així com també podran anar al bany. No obstant, seran informats del fet de que en el preu de l'itinerari s'hi troba inclosa la possibilitat de beure o menjar alguna cosa a la següent aturada del recorregut.[4]

[3] SEGUI, Miguel. *Op. Cit*. 26
[4] OBRA SOCIAL LA CAIXA. CaixaForum Palma. [En línia]. http://obrasocial.lacaixa.es/nuestroscentros/caixaforumpalma/infoservicios_es.html [Consulta: 17 de juliol de 2014]

Una vegada finalitzat el temps lliure, el punt de trobada serà l'entrada al *Gran Hotel*. Es tindrà un marge d'arribada de 5 minuts.

- **11:55h – *Forn des Teatre***

Després de veure una representació d'aquest estil en forma d'edifici, es travessarà el pas de vianants ubicat davant el *Gran Hotel* i s'arribarà al *Forn des Teatre*, on es podrà observar una altra manera d'expressar el Modernisme. En aquest cas, es poden veure els trets característics d'aquest estil traslladats al rètol que envolta un dels comerços que ja duia a terme la seva tasca durant l'època modernista. És interessant donar diferents punts de vista, a fi de que aquell qui està interessat en l'art, pugui fer-se una idea objectiva del que representa cada estil. És per això que en tot moment s'intentarà fer veure la diversitat de mostres artístiques modernistes que es poden trobar.

Figura 2.2. *Forn des Teatre*. Fotografia de l'autor.

L'aturada a aquest punt durarà uns 20 minuts, amb una explicació d'uns 3, a continuació de la qual es procedirà a beure i/o menjar alguna cosa a la terrassa del *Forn des Teatre*.

- **11:17h – *Can Casasayas* i *Pensió Menorquina***

Seguint la vorera on s'ubica el *Forn des Teatre*, en direcció a la *Plaça del Mercat*, en uns 2 minuts de camí s'arribarà a la intersecció entre la plaça en qüestió i la *Costa Can Santalícia*, on es poden trobar dues de les mostres més representatives del corrent de l'Art Nouveau a Mallorca.[5] Per la seva proximitat amb el *Gran Hotel*, es farà molt fàcil pels integrants del grup veure de manera visual les diferències entre el corrent modernista català i el de l'Art Nouveau.

[5] SEGUI, Miguel. *Op. Cit.* 106

Així doncs, l'aturada tindrà una duració d'uns 15 minuts, amb una explicació aproximada de 10, on s'intentarà transmetre tot el necessari perquè els participants puguin identificar els elements més importants de cada corrent artístic. Al ser un edifici ubicat prop d'una plaça amb arbres o d'un carrer estret, com és la *Costa Can Santalicia*, els participants podran escoltar les explicacions davall una ombra, fent-ho de manera activa per poder entendre bé les diferències i similituds dels diferents edificis.

Figura 2.3. *Can Casasayas i Pensió Menorquina*. Fotografia de l'autor.

- **11:35h – *Forn Fondo***

Seguidament i continuant l'itinerari pel *Carrer de la Unió*, es travessarà cap a l'altra vorera i s'arribarà a la pastisseria *Forn Fondo*, que es troba a 1 minut de l'indret anterior. Aquesta serà l'aturada més curta de tot l'itinerari, ja que es tracta de l'explicació d'un nou rètol amb l'objectiu de trobar diferències i semblances entre els uns i els altres.

Després d'uns 5 minuts d'aturada amb una explicació de 2, s'iniciarà l'anada cap al següent punt d'interès.

- **11:50h – *Casa Mulet***

Des del *Forn Fondo*, es continuarà l'itinerari pel *Carrer de la Unió* fins arribar a l'altura de la botiga C&A, ubicada a la *Plaça Rei Joan Carles I*. Es travessarà pel semàfor que es troba davant aquest comerç i es seguirà pel *Passeig del Born* en direcció a la *Plaça de la Reina*. Una vegada arribats a la plaça en qüestió, es continuarà pel *l'Avinguda d'Antoni Maura*, fins arribar a la *Casa Mulet*.

En aquest cas, la caminada serà d'uns 10 minuts. Aquest edifici es caracteritza per ser una de les mostres del corrent sezessionista a *Mallorca*.[6]

A través de la visita a aquest edifici s'intentaran identificar les diferències notables que es poden veure entre aquest i els altres edificis. Serà important l'escolta activa dels participants, pel fet de que, com sempre, no tan sols es transmetrà informació, sinó que s'intentarà que aquesta sigui assimilada pel participant.

Figura 2.4. *Casa Mulet*. Fotografia de l'autor

Durant l'explicació, els participants podran aprofitar les ombres provinents dels arbres ubicats a *l'Avinguda d'Antoni Maura*. L'aturada durarà uns 7 minuts amb una explicació de 5 i, seguidament, s'iniciarà el camí cap a la següent aturada, que es troba a uns 7 minuts de la *Casa Mulet*.

- **12:00h – *Catedral de Mallorca***

Des de la *Casa Mulet*, es travessarà pel pas de vianants que dóna accés al *Passeig Dalt Murada* i es continuarà fins arribar al següent punt d'interès d'aquest itinerari*. La Seu*, un dels edificis més importants de l'illa de *Mallorca*, si no el més important. És una visita gairebé obligada, tot i que no sigui íntegrament d'estil modernista. Cal tenir present que la *Catedral de Mallorca* és un edifici on hi coexisteixen mostres de diferents estils artístics, on tot hi té cabuda; *La Seu* no queda mai endarrerida.[7] Evidentment, conté algunes mostres modernistes que cal que els participants coneguin.

[6] SEGUI, Miguel. *Op. Cit.* 89
[7] LLABRÉS, Pere-Joan. *Gaudí a la Catedral de Mallorca.* Palma de Mallorca: Triangle Postals S.L., 2005. p. 11

Durant l'explicació, en primer lloc s'introduiran les característiques bàsiques de la *Catedral de Mallorca*. Tot i que l'itinerari sigui modernista, alguns aspectes bàsics, relacionats amb altres estils, seran necessaris per entendre les reformes posteriors que realitzà Gaudí. Una vegada estiguin clares aquestes característiques, es procedirà a identificar i explicar els diferents canvis i les diferents obres que realitzà l'artista modernista català.

Figura 2.5. *Catedral de Mallorca*. Fotografia de l'autor.

En alguns moments de l'explicació, els participants podran seure als bancs que es troben a l'interior i, després d'uns 15 minuts de rebre informació, el grup tindrà un temps lliure per poder visitar *La Seu* i el seu *Museu Capitular*. Aquest temps lliure finalitzarà a les 13:00h, amb un marge d'espera de 5 minuts. Així doncs, el temps de l'aturada serà d'uns 60 minuts. És necessari dir que l'horari de visites turístiques per poder visitar *La Seu* varia segons l'època de l'any. De dilluns a divendres: durant els mesos d'abril, maig i octubre, l'horari és de 10:00h a 17:15h; durant els mesos de juny, juliol, agost i setembre, l'horari és de 10:00h a 18:15h; durant els mesos restants, l'horari finalitza a les 15:15h. Els dissabtes, l'horari finalitza a les 14:15h i els diumenges roman tancat per a les visites turístiques, tan sols roman obert durant l'horari de Missa. També cal afegir que la *Catedral de Mallorca* està perfectament adaptada a les persones minusvàlides.

- **13:05h – Dinar i temps lliure**

Després de l'aturada a *La Seu*, serà hora d'iniciar el recorregut cap al lloc on es durà a terme el dinar. Aquest serà a *Casa Julio*, un restaurant que ofereix un menú apte per tothom, degut a l'oferta de vàries opcions com primer plat, segon plat i dolç. Per poder arribar a aquest restaurant, s'haurà d'anar en direcció al *Carrer del Palau Reial*, on s'indicarà la ubicació de la part posterior

del *Parlament de les Illes Balears*, seguint fins la *Plaça de Cort*. En ser a aquest punt, es continuarà pel *Carrer de Colom*, fins arribar a la intersecció amb el *Carrer de la Previsió*, on es troba Casa Julio.

Després de dinar, els participants podran gaudir d'una passejada per damunt la murada que envolta *La Seu*, una caminada pel *Passeig Marítim*, així com també podran realitzar compres a les diferents botigues de recordatoris que es troben per la zona. El punt de trobada serà el *Parlament de les Illes Balears* a les 16:00h, amb un marge d'espera de 10 minuts.

- **16:10h – *Parlament de les Illes Balears***

Arribats a la part posterior de l'edifici en qüestió, es faran una sèrie d'observacions sobre el Modernisme que caracteritza aquesta mostra arquitectònica i, seguidament s'arribarà fins a la intersecció amb el *Carrer del Conquistador*. Seguint pel carrer en qüestió i una vegada arribats a la façana principal del *Parlament de les Illes Balears*, antic *Círculo Mallorquín*, es continuaran les explicacions.

Figura 2.6. *Parlament de les Illes Balears*. Fotografia de l'autor

Amb aquesta aturada s'aconseguirà, en primer lloc, que el visitant pugui conèixer un dels edificis de caire polític que identifiquen les *Illes Balears* i, en segon lloc, que una vegada més rebi una mostra visual del Modernisme balear. L'aturada durarà uns 10 minuts, amb una explicació d'uns 7 que podrà fer-se a l'ombra.

- **16:25h – *Can Corbella***

Des del *Carrer del Conquistador*, en direcció cap el *Carrer de Santo Domingo*, s'arribarà a l'edifici anomenat *Can Corbella*. Una vegada arribats a aquest punt, després de caminar uns dos minuts, s'explicarà als participants les característiques de l'estil premodernista. Durant l'explicació, que es durà a terme a una zona amb ombra i que durarà uns 5 minuts, s'aniran assenyalant els diferents trets que es poden veure a l'edifici en qüestió, així com també les característiques comunes amb el Modernisme. L'aturada durarà uns 7 minuts.

Figura 2.7. *Can Corbella*. Fotografia de l'autor.

- **16:45h – *Casa Barceló***

Seguint en direcció cap a la *Plaça de Cort*, passant pel *Carrer de la Cadena*, s'arribarà a la *Plaça de Santa Eulàlia*, on es continuarà en direcció a la *Casa Barceló*. La ruta seguirà tot recte fins a la *Plaça de Sant Francesc*. Seguidament es voltarà a l'esquerra seguint el *Carrer de Can Troncoso* fins a arribar la *Plaça de Quadrado*. Així doncs, després de caminar uns 10 minuts, ens situarem a una altra de les mostres premodernistes de les Illes Balears.

Una vegada més es podrà observar que, a diferència d'altres estils com per exemple el gòtic, tot el relacionat amb el Modernisme no segueix una línia recta, és a dir, no tots els edificis són iguals, fins al punt que es fa difícil saber classificar-los. És així degut a que dins un mateix corrent modernista, els edificis poden arribar a ser diferents. A part, no sempre existeix una delimitació entre un corrent artístic i un altre. Per exemple, la mescla que existia entre el Modernisme català i l'Art Nouveau a les *Illes Balears*[8] fa que sigui complicat el saber l'estil concret de l'edifici. Així doncs, la *Casa Barceló* és, en certa

[8] SEGUI, Miguel. *Op. Cit.* 33

manera, diferent visualment a Can Corbella i és l'exemple perfecte per fer entendre l'existència de poques normes dins el Modernisme.

Figura 2.8. *Casa Barceló*. Fotografia de l'autor.

L'explicació durarà uns 6 minuts, fent una aturada de 10.

- **16:56h – *Caixa d'Estalvis i Mont Pietat de les Illes Balears***

Després de fer un passeig per l'estil premodernista, es retornarà a la *Plaça de Sant Francesc*, on es visitarà l'edifici que culminarà les explicacions sobre les diferents influències modernistes de les *Illes Balears*, ja que es tracta d'un edifici de caire historicista que inclou alguns elements relacionats amb el Modernisme.[9] Aquest serà el punt en què tots els participants hauran estat ben informats a fi de que cada un d'ells es pugui fer una idea clara del tema de l'itinerari.

L'explicació durarà uns 5 minuts, fent una aturada de 8 aproximadament.

- **17:10 – Mostres modernistes del *Carrer de Colom***

Seguidament, s'anirà en direcció a la *Plaça de Santa Eulàlia*, passant pel *Carrer de Sant Francesc*. Una vegada arribats a aquest punt, es continuarà pel *Carrer de La Cadena*, fins a la intersecció amb el *Carrer de Colom*. Així doncs, després d'una caminada d'uns 5 minuts, s'arribarà a les mostres modernistes del *Carrer de Colom*, que es caracteritza per tenir un rètol corresponent a l'antiga *Merceria Colón*, així com també l'antic taller de Luís Forteza i Rey.

[9] SEGUI, Miguel. *Op. Cit.* 89

Ambdues mostres modernistes són diferents al que s'ha vist anteriorment: el rètol no és semblant al del Forn des Teatre o el Forn Fondo, i l'edifici, amb influència de l'Art Nouveau, tampoc sembla igual als observats fins el moment.

L'aturada durarà uns 8 minuts, amb una explicació de 5, tot i que s'intentarà interactuar amb el client, a fi d'involucrar-lo en les explicacions, ja que tindrà els coneixements necessaris per poder identificar alguns trets modernistes.

- **17:18h – *Casa Forteza Rey* i *Magatzems "El Águila"***

Després d'un minut de camí, continuant pel *Carrer de Colom*, s'arribarà al punt on s'ubiquen dos edificis molt representatius de l'Art Nouveau[10]: *la Plaça del Marquès del Palmer*. Seguint amb la interacció i aprofitant l'evidència del corrent d'influència d'aquestes mostres arquitectòniques, es demanarà als participants que intentin identificar per ells mateixos tot el que envolta els edificis en qüestió. Són mostres molt clares del Modernisme balear, no hi ha dubte del seu estil ni de la seva bellesa tan especial i característica. Al ser construccions molt representatives de l'estil en qüestió, l'atenció dels participants haurà de ser activa.

Figura 2.9. *Casa Forteza Rey*. Fotografia de l'autor.

L'aturada durarà uns 15 minuts, amb una interacció d'uns 10.

[10] SEGUI, Miguel. *Op. Cit.* 109-116

- **17:45h – *Casa Cayetano Segura* i *Casa Segura***

Finalment i després de tot un dia de descobrir un món artístic nou, s'arribarà al final de l'itinerari amb la visita a dues de les mostres arquitectòniques sezessionistes[11], ubicades prop de la *Plaça d'Espanya*. Per arribar-hi, s'hauran de caminar uns 10 minuts passant per la *Plaça Major* i continuant pel *Carrer de Sant Miquel*, fins a *l'Església de Sant Antoni Abad*. Una vegada situats a aquest punt, es voltarà cap a la dreta i es seguirà tot recte fins a la *Plaça d'Espanya*. L'explicació es durà a terme davant la *Casa Cayetano Segura*, actual edifici que conté el *Bar Cristal*, des d'on es pot observar també *la Casa Segura*, ubicada a la *Plaça de la Conquesta*.

Figura 2.10. *Casa Cayetano Segura*. Fotografia de l'autor.

Arribats a aquest moment, totes les explicacions hauran estat processades i s'haurà aconseguit l'objectiu d'aprenentatge, gràcies a la rebuda d'informació a través de varis sentits, com són l'oïda, la vista i inclús el tacte. L'hora de finalització de la darrera aturada serà a les 17:50h, havent fet una explicació d'uns 5 minuts. Una vegada acabada, s'aprofitarà per indicar el punt de trobada del dia següent: l'estació del *Ferrocarril de Sóller*.

El fet de finalitzar aquest itinerari a la *Plaça d'Espanya*, dóna opció a vàries activitats. Com ja s'ha dit anteriorment, si s'ha aparcat prop d'aquest indret o s'ha vingut en bus, serà molt fàcil la partida de tots aquells que ho desitgin. Per altra banda, en cas de que es vulgui aprofitar més la jornada, prop d'aquest punt es troben molts comerços per poder aprofitar i fer les compres necessàries per dur algun detall als amics i parents. També tindran la possibilitat d'anar a beure o menjar alguna cosa, degut a la gran quantitat de bars i cafeteries que es poden trobar prop d'aquest indret, així com també

[11] SEGUI, Miguel. *Op. Cit.* 102-119

podran anar al cinema o a comprar un dels elements característics de Mallorca: les ensaïmades. Si algú ha quedat amb el desig de veure més edificis de prop, pot anar fins a la Casa Segura i veure tot el que s'ha explicat, o visitar els edificis modernistes que es troben a l'Avinguda d'Alexandre Rosselló, com l'antic Bar Triquet.

Per la seva banda, el segon dia es caracteritzarà per ser més relaxant tot i seguir amb la temàtica de l'itinerari. Es visitarà el municipi de *Sóller* que, a part de tenir un encant especial com a poble, és el segon indret més important del Modernisme a les *Illes Balears* (consultar la figura A.3 de l'annex per veure el recorregut sobre un mapa). El dematí s'utilitzarà per seguir amb les explicacions sobre l'estil artístic, tot i que seran reduïdes i molt concretes en les característiques de l'edifici en particular. L'horabaixa serà totalment lliure per així poder gaudir de la bellesa del municipi, així com també del seu port. No tindrà una càrrega física ni intel·lectual important, es repassaran els conceptes de manera ràpida, a fi de que, de manera visual, puguin diferenciar l'estil modernista de *Sóller* del de *Palma de Mallorca*.

- **9:45h – *Tren de Sóller***

Aprofitant que aquest és un transport que inicià el seu camí durant el principi del segle XX[12], s'utilitzarà el *Tren de Sóller* per poder arribar a la localitat que conté obres modernistes. L'horari de sortida serà a les 10:10h, mentre que l'horari d'arribada serà sobre les 11:15h. Aprofitant que les dues estacions contenen elements modernistes, de manera concreta s'aniran especificant-los. Res amb molt càrrega informativa, ja que tot el que era important per conèixer l'estil fou explicat el dia anterior.

Figura 2.11. *Ferrocarril de Sóller*. Fotografia de l'autor.

[12] FERROCARRIL DE SÓLLER. *Història.* [En línea] http://www.trendesoller.com/es/cms.php/empresa/historia [Consulta: 23 de juliol de 2014]

- **11:20h – *Església Parroquial de Sant Bartomeu* i *Banc de Sóller***

Amb direcció a la *Plaça de la Constitució*, passant per *l'Avinguda des Born*, s'arribarà a dos edificis importants dins el Modernisme a *Sóller*. Ambdues obres realitzades per Joan Rubió,[13] es faran molt fàcils d'identificar. Es podran veure les semblances i diferències entre un mateix corrent artístic, aplicat a un edifici civil i a un edifici religiós. L'aturada durarà uns 10 minuts, amb una explicació d'uns 6 que es faran entre la façana principal de l'església i la façana del *Banc de Sóller.*

Figura 2.12. *Esgésia Parroquial de Sóller*. Fotografia de l'autor.

- **11:30h – *Hotel La Vila***

Travessant la *Plaça de la Constitució* arribant fins a la intersecció amb el *Carrer de sa Lluna*, es podrà visitar l'interior d'aquesta obra d'art, repleta d'elements modernistes. Amb aquest edifici es podrà observar la decoració interna d'una construcció de l'època, el relleu tan característic de les parets. Les explicacions es duran a terme al bar mentre es tindrà la possibilitat de prendre alguna cosa, resultant així en una aturada d'uns 20 minuts.

- **11:55h – *Can Prunera***

Després de caminar uns 5 minuts pel *Carrer de sa Lluna*, s'arribarà al *Museu Modernista de Can Prunera*, una obra arquitectònica molt característica de l'estil que s'intenta conèixer. Serà interessant que els integrants del grup puguin observar com era una casa modernista per dins, és a dir, la seva distribució, així com també el mobiliari tan característic de l'època. La visita durarà uns 45 minuts.

[13] SEGUI, Miguel. *Op. Cit.* 35-36

Figura 2.13. *Can Prunera*. Fotografia de l'autor.

Una vegada finalitzada l'aturada, s'iniciarà el camí cap a la parada del tramvia, per així poder desplaçar-se fins al *Port de Sóller*, on es durà a terme el dinar al *Restaurant El Sabor*. Després, els integrants del grup tindran un temps lliure per poder fer el que vulguin. Si ho desitgen, poden anar a visitar les obres modernistes del *Carrer de sa Mar* i la *Gran Via*, una vegada fet un passeig pel *Port de Sóller*. La sortida del *Tren de Sóller* cap a *Palma de Mallorca* serà a les 18:30h, arribant així sobre les 19:30h a la *Plaça d'Espanya*.

És necessari esmentar que aquest itinerari es durà a terme des del 15 d'abril fins al 15 d'octubre de dilluns a dissabte. Així doncs, es pot entreveure l'intent de dur-lo a terme en temporades on no faci fred i mal temps: primavera, estiu i principis de la tardor. No obstant, al fer-se les visites a peu, cal dir que estaran molt condicionades a la meteorologia, anul·lant-se així en cas de plogudes. El fet de ser un itinerari en què les visites als edificis es fan de manera externa, exceptuant alguns casos, es faria inviable el poder dur a terme totes les aturades.

2.4. Cost i preu de l'itinerari

Fent una ullada a la taula 2.1, es pot trobar detallat el cost de l'itinerari sense l'allotjament inclòs. D'aquesta manera, es podrà saber el preu que haurien de pagar tots aquells residents a Mallorca interessats en conèixer el Modernisme o, simplement, tots aquells que no tinguessin la necessitat d'un espai on pernoctar (consultar la taula 2.2). Referent al cost del guia turístic, cal dir que serà de 11€ per hora, formant així un total de 203€ pels dos dies, manutenció i *Tren de Sóller* inclosos. Així doncs, es pot veure que el preu de l'itinerari no inclou el sopar.

COST DE L'ITINERARI SENSE ALLOTJAMENT		
	PRIMER DIA	**SEGON DIA**
Gran Hotel	2 €	-
Forn des Teatre	7 €	-
Catedral	6 €	-
Restaurante Casa Julio	10 €	-
Tren de Sóller - Tramvia	-	20 €
Hotel La Vila	-	3 €
Can Prunera	-	5 €
Restaurante El Sabor	-	15 €
Guia Turístic	5,85 €	6,88 €
Assegurança	1,5 €	1,5 €
TOTAL	**32,35 €**	**51,38 €**

Taula 2.1. Cost de l'itinerari sense allotjament.

PREU DE LES VISITES PER PERSONA
92 €

Taula 2.2. Preu de les visites per persona

Per altra banda, a continuació queda desglossat el cost de l'itinerari depenent de l'opció d'allotjament que vulgui el client i incloent el cost de les visites, així com també queda esmentat el preu final (taules 2.3 i 2.4). Cal dir que la comissió per creació i organització de l'itinerari és d'un 10%, independentment de si es necessita acomodació o no.

COST DE L'ITINERARI INCLÒS ALLOTJAMENT			
	ALLOTJAMENT	**VISITES**	**TOTAL**
Central Palma	25 €	83,7 €	**108,7 €**
Hotel Colon	39,5 €	83,7 €	**123,2 €**
UR Palacio Avenida	49 €	83,7 €	**132,7 €**
TRYP Palma Hotel	51 €	83,7 €	**134,7 €**
Hotel Dalt Murada	88,5 €	83,7 €	**172,2 €**
Hotel Cort	120 €	83,7 €	**203,7 €**

Taula 2.3. Cost de l'itinerari inclòs allotjament

PREU DE L'ITINERARI PER PERSONA DEPENENT DE L'ALLOTJAMENT	
Central Palma	120 €
Hotel Colon	136 €
UR Palacio Avenida	146 €
TRYP Palma Hotel	148 €
Hotel Dalt Murada	189 €
Hotel Cort	224 €

Taula 2.4. Preu de l'itinerari per persona depenent de l'allotjament

3

INFORMACIÓ SOBRE L´ITINERARI

3.1. Recomanacions prèvies

En primer lloc, els participants hauran de saber que l'itinerari es farà gairebé íntegrament a peu, per tant, seran informats de l'activitat física a dur a terme, així com també se'ls recomanarà la utilització d'un calçat còmode i apte per aguantar la jornada.

Al fer-se durant els mesos càlids, on hi predominen els dies de sol, se'ls aconsellarà l'aplicació de crema solar, per així evitar danys i cremades a la pell. A més, tot i que es faran vàries aturades perquè els participants puguin descansar mentre beuen o mengen alguna cosa, degut a la calor i a l'esforç físic, serà convenient el dur una botella d'aigua per així evitar una deshidratació.

3.2. Allotjament

Per tal de que tothom pugui satisfer les seves necessitats, hi haurà vàries opcions d'acomodació. En primer lloc, si el participant no necessita serveis extra, sinó tan sols un espai on pernoctar i obtenir un berenar al matí, les dues opcions establertes són el Central Palma, un alberg, o l'Hotel Colón. En segon lloc, si el turista necessita valors afegits a la seva pernoctació, pot escollir entre l'Hotel UR Palacio Avenida o el TRYP Palma Hotel. Finalment, si la persona interessada en fer l'itinerari desitja estar envoltada de luxe i serveis personalitzats, pot escollir entre l'Hotel Dalt Murada o l'Hotel Cort. Cal dir que l'elecció ha estat basada en la situació cèntrica del espais on allotjar-se.

3.3. Restauració

Tot i que el dinar i el berenar estan inclosos en el preu, el sopar serà a lliure elecció pel client. De totes maneres se'ls podrà donar una sèrie de consells en quant a restaurants perquè així tinguin una aposta segura. Si el visitant desitja un restaurant cèntric, se'ls recomanarà anar a la Pizzeria Primera Planta, al Rodeo Grill o al + NTRL. Si, per altra banda, desitgen sopar prop del Passeig Marítim, per després poder gaudir d'una caminada amb vistes espectaculars, se'ls aconsellarà el Cafè Murada o qualsevol restaurant ubicat a l'Avinguda de Gabriel Roca.

3.4. Informació transmesa pel guia sobre el patrimoni visitat

- **Primer dia de l'itinerari**

- **9:45h – *Font de La Rambla***

Bon dia a tots i a totes. El meu nom és Neus Coll i avui seré la persona que guiï el recorregut que es durà a terme. Com ja sabeu, si heu consultat el programa, el dia d'avui el dedicarem a conèixer les característiques del Modernisme a *Palma de Mallorca*. És per això que, seguidament, iniciarem la ruta cap a un dels edificis més emblemàtics d'aquesta modalitat artística. No obstant, abans d'entrar en matèria modernista, m'agradaria introduir-vos un poc dins l'època, traslladar-vos entorn al 1900, on el Modernisme estava en boca de tots.

Quan es tracta d'explicar les bases d'un estil artístic, és molt necessari conèixer i entendre les característiques socioeconòmiques de l'època. No s'ha d'oblidar que l'art és una forma d'expressió, una manera de comunicar tot allò que resideix dins un ésser humà. Cal tenir en compte que una persona es veu condicionada pel seu entorn, un element en constant canvi i que molt difereix d'un segle a l'altre.

Així doncs, abans del segle XVIII, les *Illes Balears* eren el resultat d'una economia endarrerida, amb una necessitat d'avanços tecnològics, però també socials i econòmics. Gràcies a la *Societat d'Amics del País*, creada l'any 1778 a *Palma de Mallorca*, la situació començà a millorar. Aquesta institució, formada per nobles, professionals liberals, clergues, militars... fou la responsable de la introducció de noves tècniques de producció i de cultius, així com també ajudà a millorar l'exportació i el comerç, sobretot amb les Colònies d'Amèrica.[14]

Més endavant, tot i les ajudes d'aquesta institució, una sèrie d'esdeveniments, com foren algunes guerres o l'aturada del comerç amb les Colònies degut a la seva inseguretat, no deixaren que les *Illes Balears* es

[14] SEGUI, Miguel. *Op. Cit.* 13

recuperessin. No fou fins a mitjans del segle XIX que experimentaren un gran creixement, gràcies a l'assoliment d'una estabilitat política.[15]

Per altra banda, és necessari dir que paral·lelament a la millora econòmica i gràcies al moviment intel·lectual conegut com la Renaixença, durant el segle XIX, *Mallorca* aconseguí també un desenvolupament demogràfic i un gran progrés cultural.[16]

La darrera dècada del segle XIX i els primers anys del segle XX, període en què es formà i desenvolupà el Modernisme, foren temps difícils i crítics per a les *Illes Balears*,[17] a diferència de part d'*España* i *Europa*, on la Revolució Industrial suposà una millora econòmica. Així doncs, la vida cultural i artística es veren influïdes per l'entorn d'aquell temps.

A finals del segle XIX, les ganes de rompre amb tots els esquemes establerts i de cercar noves direccions inundaren alguns artistes de l'època.[18] És per aquest intent de rebel·lió que sorgí el moviment anomenat Modernisme, un art que arribà no tan sols a l'escultura, la pintura o l'arquitectura, sinó també a les arts gràfiques i decoratives. A més, era un estil que intentava integrar totes les arts en un edifici. Els arquitectes modernistes es caracteritzaven per no només intervenir en l'arquitectura de l'edifici, sinó també en les arts menors com, per exemple, la decoració dels objectes quotidians i del mobiliari.[19]

La transició cap al segle XX està molt marcada per la voluntat de construir un nou món, més elegant i modern, que anés de la mà dels esdeveniments socioculturals sorgits com a conseqüència de la Revolució Industrial. Es tractava d'un art burgès i, per tant, molt car.[20]

S'ha de dir que el Modernisme fou un fenomen internacional de renovació artística i cultural. Aquest, va esser anomenat de diferent manera depenent de las característiques específiques que sorgien a cada país europeu. D'aquesta manera, l'anomenat Modernisme a Espanya, era l'Art Nouveau a França i Bèlgica, el Modern Style a Anglaterra, la Sezessió a Àustria o el Liberty a Itàlia. Totes aquestes denominacions donen a entendre la necessitat i les ganes de donar pas a un art nou, jove i lliure que representà una ruptura amb l'estil de tradició academicista.[21]

No obstant, no tothom donà la benvinguda al Modernisme. És ben sabut que els canvis gairebé sempre són difícils d'acceptar, i més quan es tracta

[15] SEGUI, Miguel. *Op. Cit.* 14
[16] *Ibid*
[17] *Ibid,* p. 15
[18] ARTE ESPAÑA. Arquitectura modernista. [En línea]. http://www.arteespana.com/arquitecturamodernista.htm [Consulta: 15 de juliol de 2014]
[19] SEGUI, Miguel. *Op. Cit.* 19
[20] ARTE ESPAÑA. *Loc. Cit*.
[21] WIKIPEDIA. *Modernismo (arte).* [En línea]. http://es.wikipedia.org/wiki/Modernismo_(arte) [Consulta: 02 de juliol de 2014]

d'una regeneració artística d'aquestes dimensions. Els edificis modernistes eren visualment molt diferents als d'estil clàssic o contemporani, eren construccions amb un gran component ornamental que per alguns semblava massa carregat.

El moviment modernista a *Espanya* va estar molt lligat a *Catalunya*. S'ha de tenir en compte que aquesta Comunitat Autònoma dugué a terme el procés d'industrialització al mateix temps que ho va fer *Europa*. Així doncs, rebé les influències de l'Art Nouveau, la Sezessió, el Modern Style... però no adaptà cap d'aquests estils purs, sinó que creà el seu propi amb una personalitat molt més complicada.[22]

Les *Illes Balears* no tingueren un context social i econòmic semblant a *Catalunya*, ja que no experimentaren les conseqüències de la Revolució Industrial. És precisament per això que el Modernisme a les *Illes Balears* s'ha d'entendre com una extensió del moviment català. Tan sols les persones amb gran poder adquisitiu eren capaç de transmetre, a través dels edificis, la realitat que existia defora de les *Illes Balears* i els moviments socioeconòmics que hi convivien. Sense cap tipus de dubte, la situació econòmica en què es trobava aquesta Comunitat Autònoma fou la principal causa de desinterès cultural i artístic vers l'estil modernista.[23] Arribats a aquest punt, algú té algun dubte o alguna curiositat? Seguim.

- **10:05h – *Gran Hotel***

Ens trobem davant un dels edificis més característics del Modernisme balear, així que vos serà fàcil entendre les característiques generals del corrent artístic en qüestió. No obstant, és molt necessari tenir ben clar que el Modernisme no és un estil que segueixi una línia recta. Dins aquest, hi ha moltes variants que fan que un edifici no s'assembli totalment a l'altra.

S'ha de tenir en compte que aquest, és un estil típicament urbà. En tot moment intenta mesclar la funcionalitat amb la bellesa, per així donar pas a la creació d'una ciutat agradable. Els elements decoratius més utilitzats són els relacionats amb la fauna i la flora, per la seva gran varietat de colors, així com també pel seu simbolisme.[24]

Per altra banda, es rebutja la simetria i es recolza la utilització de línies corbes i ondulades, per així donar pas a una irregularitat que tan caracteritza l'estil modernista. La integració de totes les arts resulta en edificis molt peculiars i atractius.[25]

[22] SEGUI, Miguel. *Op. Cit.* 21-22
[23] *Ibid, p.* 25
[24] ARTE ESPAÑA. *Loc. Cit.*
[25] *Ibid*

Una altra dels trets més importants és la utilització de nous materials en el plantejament arquitectònic. L'admiració per la naturalesa no només va ser present en els motius decoratius, sinó també en l'estructura de l'edifici. La introducció del ferro i el vidre crearen una nova estètica mai vista; de fet, el ferro i els suports metàl·lics es deixaven entreveure exteriorment a fi de donar expressió i aconseguir que un element estructural fos també decoratiu.[26]

Una vegada vists els elements que comparteixen tots els corrents que formen el Modernisme, com ja s'ha dit anteriorment, tot i tenir unes característiques comunes, depenent de la seva localització tenia una sèrie de trets específics.

És molt necessari dir que a les *Illes Balears*, el Modernisme s'ubicà gairebé exclusivament a *Mallorca*. Es rebé la influència de quatre clars corrents artístics: el Modernisme català, l'Art Nouveau, l'Historicisme modernista i la Sezessió.[27] Així doncs, ens trobem davant l'edifici més característic del corrent del Modernisme català a les *Illes Balears*.[28]

Les construccions modernistes catalanes es caracteritzaven per ser les més recarregades, on la decoració era una mescla entre elements naturals i vegetals i la recuperació d'estils i materials del passat. És per això que en moltes obres arquitectòniques s'utilitzà la ceràmica i les rajoles trencades, a fi de formar un conjunt decoratiu molt colorit. Hi havia un desig d'innovació i originalitat en els exteriors molt present, que agafava moltes característiques de l'Art Nouveau francès i belga.[29]

L'inici del període modernista a les *Illes Balears* es pot relacionar amb el començament, a l'any 1901, de la construcció de l'edifici que podeu veure en aquests moments: el *Gran Hotel*.[30] Les seves obres foren dirigides per Jaume Alenyar, tot i que l'edifici va ser dissenyat per l'arquitecte Lluis Domènech i Montaner.[31] La inauguració d'aquest edifici d'uns 1060 metres quadrats data el 9 de febrer de l'any 1903 i resultà en un esdeveniment molt important pel simple fet d'obrir el primer hotel de luxe a l'illa de *Mallorca*.[32]

Originalment, l'estructura de l'edifici era d'un entresòl, una planta baixa i quatre pisos, a part d'altres dependències com, per exemple, alguns patis i un jardí. A l'entresòl s'hi ubicaven les habitacions del personal, les instal·lacions de

[26] SEGUI, Miguel. *Op. Cit.* 20
[27] *Ibid*, p. 33
[28] *Ibid,* p. 86
[29] RODRIGO, Isabel. *Arquitectura Modernista.* [En línia]. Universidad de Castilla-La Mancha. http://www.uclm.es/profesorado/irodrigo/arquitectura%20modernista.%20resumen.pdf [Consulta: 15 de Juliol de 2014]
[30] SEGUI, Miguel. *Op. Cit*. 26
[31] *Ibid,* p. 86
[32] GARRIDO, Carlos; ORTEGA, Elena. *Guía del Patrimonio: Recorridos Culturales de las Islas Baleares (vol. I).* Palma de Mallorca: Baltar & Asociados S.L., 1996. p. 87-88.

gas i electricitat i la cuina. El menjador es trobava a la planta baixa i estava decorat per diverses obres artístiques de l'època, així com també hi havia dues sales d'estar, una per a les dones i l'altra per a els homes. A més, alguns elements com l'ascensor o la possibilitat d'utilització del telèfon, formaven part dels avanços tecnològics de l'època, no accessibles per a tothom.[33]

Les habitacions eren de preus i distribucions variades, tot i que un element comú era la seva orientació cap a l'exterior per així aconseguir una molt bona il·luminació. El mobiliari i tot el material necessari per a la cuina fou comprat de manera que es pogués donar una gran qualitat a tots aquells que volguessin allotjar-se a aquesta mostra de luxe, un luxe que acompanyava gairebé sempre el Modernisme i tots els seus seguidors.[34]

No obstant, els anys de la Guerra Civil feren que el turisme es ves deteriorat fins al punt de que el que va ser un dels hotels més luxosos d'Espanya es convertí en la seu d'alguns aviadors italians. Més tard, l'edifici passà a ser la seu de l'Institut Nacional de Previsió i sofrí una gran reforma que va fer que molts elements modernistes fossin eliminats, deteriorant així el seu estil. Finalment i en la actualitat, el *Gran Hotel* va ser comprat per la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona amb la finalitat d'ubicar-hi la *Fundació La Caixa*. És per això que, després d'una gran feina d'investigació, el *Gran Hotel* fou, una vegada més, reformat a fi de tornar-li la seva identitat com a referent modernista a les *Illes Balears.*[35]

Figura 3.1. Entrada principal del Gran Hotel.
Fotografia extreta de Google maps

Pel que fa a les característiques arquitectòniques de l'edifici, anem a entrar en matèria, analitzant tots els trets exposats anteriorment. Ens trobem just davant la porta d'entrada i, per tant, podem observar la façana principal, on

[33] GARRIDO, Carlos; ORTEGA, Elena. *Op. Cit.* 87
[34] *Ibid,* p. 87-88
[35] *Ibid*, p. 89

es pot veure que la construcció es sustenta en una combinació de murs de càrrega de marès, arcs escarsers i columnes de caire neoclàssic fetes de pedra calcària. L'arc escarser que delimita la porta d'entrada té una decoració molt típica del Modernisme, pel fet de que utilitza motius florals i, a més, té una funció de suport.

Si observem la façana principal, es pot veure un dels elements característics modernistes, la construcció de galeries, també anomenades hivernacles, ubicades al primer, segon i tercer pis a la part central. Aquestes galeries combinen la utilització de materials com el vidre, normalment de colors, i la pedra de marès. És per això que a la part inferior de l'hivernacle del primer pis, podem trobar una decoració que inclou alguns motius florals, així com també les figures femenines sensuals, esmentades anteriorment. Als laterals de les galeries del primer pis, s'hi ubiquen dues balustrades que fan perllongar lateralment la decoració inferior de l'hivernacle, provocant la creació de dues balconades. Aquestes balconades són sustentades per unes mènsules, una vegada més, decorades recordant la natura. Pel que fa a la unió de les tres galeries verticalment, podem veure que entre elles s'hi ubiquen les ornamentades llindes.

Figura 3.2. Decoració dels dentells de l'edifici. Fotografia de l'autor.

De totes aquestes observacions podem extreure el fet esmentat anteriorment: la funcionalitat i la bellesa es combinen per donar pas a un edifici totalment integrat artísticament. Els elements estructurals com les mènsules i les llindes, passen a formar part de la decoració de l'edifici. Per favor, acompanyeu-me fins el xamfrà de l'edifici.

Des d'on ens trobem, podem observar tot l'edifici i l'estructura de cada una de les seves façanes. Podem començar analitzant tot el que envolta el que ara mateix visualitzem directament. Sustentat per tres columnes de caire clàssic, el xamfrà conté uns finestrals al primer, segon i tercer pis, amb balconades al primer i tercer. Els finestrals s'aguanten per vàries columnes i, una vegada més, es poden veure els dentells plens de motius florals i animals.

A la part superior del xamfrà i a la part centra de la façana principal, s'observen uns decorats que sobresurten de l'estructura de l'edifici.

Figura 3.3. Xamfrà de l'edifici. Fotografia de l'autor.

Si analitzem la façana lateral es pot veure perfectament l'asimetria que tan caracteritza el Modernisme. En primer lloc, podem veure que hi ha una gran diferència visual entre la planta quarta i totes les altres. La planta superior té una decoració totalment aconseguida per la utilització de petites rajoles de colors que en conjunt formen la imatge d'una àguila i dos dracs als seus laterals. Per altra banda, entre les tres primeres plantes també podem veure que la decoració i l'estructura és diferent. Les balconades de la planta primera son de pedra de marès, formant una balustrada, mentre que les de la segona i tercera són fetes de ferro forjat. A més, també podem observar que els balcons no s'ubiquen a la mateixa línia vertical. La decoració entre plantes varia a les llindes, tot i que sempre sigui fent servir motius florals i introduint alguns elements geomètrics com són els rombes, així com també motius d'estils anteriors, com la utilització de columnes salomòniques, típiques de l'art àrab.

Figura 3.4. Decoració de la planta cuarta de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Per altra banda, podem observar les balconades o les galeries característiques per la línia corba, així com també el simbolisme típic modernista. Es pot trobar la utilització d'àguiles, símbol d'altura, ubicades a la part superior de l'edifici o just davall les balconades del xamfrà com a mènsules; dracs, símbol de força, situats a la part superior de l'edifici i als dentells. En quant a motius vegetals, es pot veure la utilització de la rosa, símbol de la perfecció.

Figura 3.5. Façana lateral de l´edifici.
Fotografia de l´autor.

Si passem a observar la planta baixa de la façana lateral, podem dir que les jàsseres d'acer queden vistes, tal com indiquen les característiques de l'estil que intentem conèixer. D'aquesta manera, podem concloure que el *Gran Hotel* recull tots els trets del Modernisme, resultant en un edifici ric en ornamentació i funcionalitat.

Figura 3.6. Estructura d´acer visible en la façana lateral. Fotografia de l´autor.

Així doncs, després d'aquestes explicacions haureu pogut tenir un primer contacte amb l'estil modernista. L'objectiu del dia d'avui és que apreneu a identificar tant elements com edificis relacionats amb el Modernisme. Teniu alguna pregunta, algun dubte o algun comentari? Seguim.

- **11:50h – *Forn des Teatre***

Com podeu veure, ens trobem davant un edifici que poc s'assembla al *Gran Hotel*. És així perquè, en aquest aturada, no ens centrarem en l'estudi de la construcció en sí. Si ens fixem en la porta d'entrada, podem observar que aquesta recull moltes de les característiques descrites anteriorment aplicades a la decoració exterior.

En aquest cas, es tracta de la decoració del rètol d'un dels comerços de l'època. El *Forn des Teatre* fou un negoci creat durant el segle XIX, que es reformà a l'any 1916, donant-li un caire modernista.[36] Les ganes de modernitzar el comerç es transformaren en una modificació que es centrà en l'exterior d'un dels forns més importants de l'època, situat devora el *Teatre Principal*. El cartell de la porta d'entrada s'elaborà a partir de fusta policromada, és a dir, pintada de diferents colors, entre ells el verd i el daurat. Com podeu observar, el rètol gaudeix d'elements florals en relleu a la part superior i al marc que l'envolta, així com també podem trobar aquests trets pintats als laterals. A la part superior del cartell podem veure de nou la figura d'un drac, com a símbol del misteri.

Figura 3.7. Façana principal del *Forn des Teatre*. Fotografia de *MallorcaWeb*.

Per altra banda, a la part dreta de l'entrada observem un aparador que segueix el mateix estil que el rètol del comerç, amb la diferència de que a la

[36] FORN DES TEATRE. *Forn des Teatre.* [En línia]. http://www.forndesteatre.com/ [Consulta: 03 d'agost de 2014]

part superior s'hi troba situada la figura d'una àguila, símbol de força i altura. A més, als laterals s'hi pot veure la simulació de dues columnes.

Tant al cartell com a l'aparador, es pot observar la inclusió de la línia corba i la asimetria, que com ja hem dit abans són de les característiques més importants del Modernisme. Alguna pregunta, dubte o comentari? Podeu agafar seient a la terrassa, d'aquí poc vindran a prendre nota del que vulgueu consumir. A les 11:15h iniciarem el camí cap al següent punt d'interès.

- **11:17h – *Can Casasayas* i *Pensió Menorquina***

Ens trobem davant una de les mostres més representatives del corrent artístic de l'Art Nouveau, provinent de *França*. La influència francesa es caracteritza pel seu gran simbolisme, que gairebé sempre intenta expressar desig de força, puresa, triomf, perfecció, espiritualitat i, fins i tot, sensualitat i erotisme.[37] També és molt característic d'aquest corrent la utilització de l'ondulació en les façanes.[38]

Així doncs, a l'esquerra podem trobar l'edifici anomenat *Can Casasayas* i a la dreta l'anomenada *Pensió Menorquina*. Ambdós edificis foren construïts entre els anys 1908 i 1911, dissenyats per Francesc Roca i Simó. Per la seva part, *Can Casasayas* es tracta d'un habitatge plurifamiliar, mentre que la *Pensió Menorquina* feia la funció d'hotel. Avui en dia, aquesta és la seu de l'Agrupació Mutua.[39]

Figura 3.8. Façana lateral de l´edifici de *Can Casasayas*. Fotografia de l´autor.

Com es pot observar es tracta de dos edificis molt semblants, amb una gran influència gaudiniana per la seva similitud amb la *Casa Batlló* ubicada a

[37] SEGUI, Miguel. *Op. Cit*. 63-68
[38] ARTE ESPAÑA. *Loc. Cit.*
[39] GARRIDO, Carlos; ORTEGA, Elena. *Op. Cit.* 92-93

Barcelona.[40] Ambdós s'estructuren en una planta baixa i quatre plantes pis. Ens trobem davant les façanes laterals. La planta més significativa és la primera que gaudeix de balconades perimetrals aguantades per unes mènsules que imiten formes vegetals que recorden a una fulla de palmera. Les balustrades de les balconades i les galeries mesclen elements de pedra amb elements de ferro forjat. Els portals d'accés al balcó formen un arc parabòlic al seus brancals i dentell. Suportat per pilars de secció quadrangular podem trobar els balcons de la planta segona. En aquest cas els portals d'accés al balcó formen un arc de mig punt. Les baranes segueixen la mateixa composició que a la planta primera.

Per la seva part, la planta tercera i quarta tenen una composició semblant, tot i que a diferència de la primera i segona, els balcons són de petites dimensions. No obstant, els arcs difereixen l'un de l'altre, sent a la planta tercera de forma parabòlica i a la quarta formant un arc pla. A la part superior dels edificis podem trobar una barana composta per trams de ferro i de pedra.

Figura 3.9. Façana principal de l´edifici *Pensió Menorquina*. Fotografia de l´autor.

Com podeu observar, els edificis contenen una separació visual aconseguida per la disposició a les cantonades d'elements que sobresurten de la línia de la façana. Aquesta espècie de galeries són decorades de manera diferent en cada planta, així com també de la façana anteriorment descrita. Aquestes gaudeixen d'obertures a les plantes segona i tercera amb arcs parabòlics que tenen distintes curvatures depenent de la planta. Per altra banda, els arcs de les plantes primera i quarta són plans. La composició de l'empit de les galeries de la cantonada segueix la mateixa composició que les balconades de planta primera i segona.

[40] GARRIDO, Carlos; ORTEGA, Elena. *Op. Cit.* 92

Pel que fa a l'edifici en el seu conjunt, es pot observar perfectament la utilització de les ondulacions, els motius tan geomètrics com florals a gairebé totes les decoracions, així com també podem veure les característiques vidrieres de colors. Com a exemple podem observar les façanes i les persianes de les galeries de les cantonades de formes ondulades o les formes geomètriques que es troben a les balustrades. També cal dir que les fusteries formen part de la decoració de la façana, quedant totalment integrades amb els arcs de les obertures.

Figura 3.10. Cantonada de l´edifici *Pensió Menorquina*. Fotografia de l´autor.

Una vegada vists tots aquests elements, algú té algun comentari?

- **11:35h – *Forn Fondo***

Ens trobem davant una altra mostra de Modernisme com a decoració exterior. Aquest comerç, com podeu veure, conserva el rètol modernista que es construí entorn l'any 1910, del qual no es coneix l'autor.[41] Aquest cartell, una vegada més, està elaborat a partir de fusta policromada en colors vius, com són diferents tons dins la gama blavosa, daurat i vermell. A la part superior de la cantonada podem trobar el nom del comerç envoltat d'elements vegetals i florals que donen un caire modernista i de l'època. També cal esmentar la combinació de fusta i vidre que, com ja hem dit abans, és molt típica de l'estil que avui intentem conèixer. Teniu alguna cosa a dir?

[41] DURÁN, LOURDES. *El Forn Fondo cumple 100 años.* [En línia] Palma de Mallorca: Diario de Mallorca, 2011. http://www.diariodemallorca.es/palma/2011/10/20/forn-fondo-cumple-100-anos/713241.html [Consulta: 18 d'agost de 2014]

Figura 3.11. Façana principal del *Forn Fondo*.
Fotografia de l´autor.

- **11:50 – *Can Mulet***

Una vegada arribats a aquest punt, és hora d'explicar un dels corrents artístics que influïren sobre les obres modernistes a les *Illes Balears*: la Sezessió. Provinent d'*Àustria*, va ser un estil que enlloc d'utilitzar motius naturals, s'inspirava en les formes geomètriques i en les línies rectes.[42] A diferència del Modernisme català o l'Art Nouveau, la Sezessió no utilitza gaire la línia corba. No obstant, segueix fent servir la decoració amb ferro forjat i els seus edificis tenen asimetria, al igual que els altres corrents modernistes. D'aquesta manera, es podria dir que aquest estil era dels més elegants i sobris.

Realment, és possible veure la gran diferència que hi ha entre aquesta construcció i les anteriors vistes. *Can Mulet* no és característic per la gran càrrega decorativa. Aquest edifici de quatre plantes, va ser dissenyat per l'arquitecte Gaspar Bennàssar i Moner. Es tracta d'una construcció plurifamiliar que es caracteritza per la seva asimetria i per la utilització del ferro forjat. Aquesta asimetria es deguda a la inserció de balconades, aguantades per unes mènsules amb decoració geomètrica, de manera dispersa, és a dir, a la planta primera podem trobar una balconada de dimensions considerables, que ocupa tan el pis central com els laterals, mentre que a la planta segona i tercera es poden veure balcons més petits col·locats de manera que, verticalment, no es segueixi un ordre. Les baranes de les balconades fetes de ferro forjat, són un element característic de la Sezessió. Evidentment, no pel fet de ser de ferro forjat, sinó d'utilitzar figures geomètriques enlloc de figures naturals.

[42] SEGUI, Miguel. *Op. Cit*. 52

Figura 3.12. Mènsules d´un dels balcons de la façana principal de l´edifici. Fotografia de l´autor.

No obstant això, si ens fixem amb la porta d'entrada, podem veure que tot i que el corrent artístic d'aquest edifici és la Sezessió, s'introduïren alguns motius florals combinats amb els geomètrics. Aquests motius relacionats amb la natura, es poden trobar igualment a alguns dentells, així com també als vidres de la porta d'entrada a l'edifici, on hi podem veure figures amb línia corba. Segurament vos haureu fixat en la planta baixa, on hi destaquen dues obertures completament diferents de la resta de finestrals i molt semblant a la porta principal. Es poden observar elements de línia corba, florals, així com també podem veure elements semblants a les columnes salomòniques que emmarquen el finestral.

Per altra banda, si observem bé l'edifici podem extreure que els pisos es troben exteriorment delimitats per una simulació de columnes clàssiques com a mesura de recuperació d'elements del passat. Aquestes columnes son merament decoratives, no tenen funció estructural. Una vegada més, les persianes segueixen la forma de les obertures, que contenen arcs amb formes , típiques del Modernisme.

Figura 3.13. Portal principal de l´edifici. Fotografía de l´autor.

Així doncs, podem concloure que, una vegada més, aquest edifici compleix totes les característiques del Modernisme, però essent diferent visualment als dos vists anteriorment. Alguna pregunta, dubte o conclusió?

- **12:05h – *Catedral de Mallorca***

Vet aquí un dels monuments més importants de l'illa. Es tracta de la *Seu de Mallorca*, l'edifici religiós més representatiu, seu episcopal de la diòcesi de *Mallorca*. La seva construcció començà a finals del segle XIII i es va fer sobre una mesquita àrab. La seva situació la converteix en única, ja que es troba prop de la mar i devora la murada, tot un conjunt pintoresc digne de visitar.

Abans de res, perquè tingueu una idea clara de les característiques més bàsiques de l'edifici, si observem la *Catedral de Mallorca* des de l'exterior, podem extreure que es tracta d'una catedral de tres naus. La nau central, amb 44 metres d'alçada, és més alta que les laterals, que en fan 33. Així doncs, per aguantar aquesta estructura es feia necessària la inclusió d'elements que donessin seguretat a l'edificació. És per això que s'introduïren els contraforts, la figura dels arcbotants i els pinacles, a part de les arcades que podrem veure al visitar l'interior d'aquesta construcció. Tot en conjunt forma l'esquelet que fa que aquesta catedral es mantingui avui en dia.

L'edifici conta amb tres entrades: el *Portal Major*, que és on ens trobem ara, el *Portal del Mirador*, aquell que dóna a la mar, i el *Portal de l'Almoina*, situat devora l'accés a l'edifici.[43]

Es tracta d'una edificació d'estil gòtic, tot i que, com veurem més endavant, una de les característiques de la *Seu de Mallorca* és la gran convivència d'estils que posseeix. En quant als elements modernistes, per poder entendre bé les reformes dutes a terme, és necessari dir que des del segle XVI, es disposà el cor del clergat just enmig de la nau central, impossibilitant així la visió de tots aquells practicants de la religió. També afegir que molts dels finestrals d'aquest edifici estigueren tapats fins el segle XX. Així doncs, a principis d'aquest segle, el bisbe Pere-Joan Campins i Barceló demanà ajuda a Antoni Gaudí, modernista català, per tal de fer una reforma a la *Catedral de Mallorca*, els objectius de la qual eren: dotar-la de lluminositat i fer una reestructuració de l'espai. No obstant, les obres modernistes foren més enllà de la lluminositat i la reestructuració, així que poc a poc, anirem repassant les més importants.[44]

En aquests moments ens trobem davant una de les mostres modernistes de la *Catedral de Mallorca*. No, no es tracta del Portal Major, sinó de la catifa de pedra de color gris i blanc que podeu veure al sòl. Es tracta d'una decoració de forma circular on hi ha representades les figures de dos cérvols que beuen

[43] WIKIPEDIA. *Catedral de Mallorca.* [En línia]. http://ca.wikipedia.org/wiki/Catedral_de_Mallorca [Consulta: 04 d'agost de 2014]
[44] LLABRÉS, Pere-Joan. *Op. Cit.* 11-12

aigua d'una font. Aquesta representació intenta expressar el desig per part de l'església de convidar a tothom a beure l'aigua de la Vida. A l'exterior també podem trobar la resta d'unes obertures per donar llum a les capelles, que realitzaren Gaudí i el seu col·laborador Josep Maria i Jujol, decorades amb figures estranyes per així donar un poc de joc als murs.[45]

Figura 3.14. Portal Major de la *Seu*. Fotografia de Jordi Puig i Pere Vivas

Per favor, acompanyeu-me fins a l'entrada a l'edifici. Com podeu veure, al *Portal de l'Almoina* es pot observar una altra mostra modernista d'un mosaic en forma d'hexàgon que conté una combinació de formes corbes i geomètriques. Entrem.

En quant a l'estructura interna, cal dir que les naus són separades per columnes octogonals d'uns 20 metres d'alçada. Cada una de les naus conta amb un absis, tot i que cal remarcar que el de la nau central té majors dimensions i més profunditat. A les naus laterals hi podem trobar vàries capelles, els retaules de les quals són de diferents estils artístics.[46]

Com ja hem dit abans, la introducció de la lluminositat és un dels trets més importants de la reforma modernista. Com podeu observar, les columnes gaudeixen d'unes làmpades de ferro forjat adornades amb motius florals. A la nau central, s'hi situa el llantoner gros que dóna llum elèctrica molt ben cuidada

[45] LLABRÉS, Pere-Joan. *Op. Cit.* 19
[46] WIKIPEDIA. *Catedral de Mallorca.* [En línia]. http://ca.wikipedia.org/wiki/Catedral_de_Mallorca [Consulta: 04 d'agost de 2014]

perquè s'assembli el millor possible a la llum que donaven les espelmes que hi havia anteriorment. Arribant fins a la *Capella de la Puríssima*, podem observar la inclusió d'una làmpada i de mènsules de ferro forjat que donen un caràcter modernista molt representatiu.[47]

Figura 3.15. Làmpades de ferro forjat de les columnes. Fotografia de l´autor.

Just al *Portal del Mirador*, s'hi troba un retaule gòtic suportat per dues mènsules de pedra dissenyades per l'artista modernista català, incloent elements corbs i florals.[48] Devora aquest portal, podem trobar la *Capella de Sant Bernat*, que conté un retaule dissenyat per Joan Rubió, resultant així en una obra que es troba enmig de l'estil gòtic i l'estil modernista. A més, com podeu observar, una de les obres modernistes més importants dins aquesta capella són els vitralls, fets amb colors molt vius i amb gran expressivitat i moviment, sobretot en els rostres de les persones.[49]

3.16. Mènsules del retaule gòtic del *Portal del Mirador*. Fotografia de l´autor.

[47] LLABRÉS, Pere-Joan. *Op. Cit.* 27-28
[48] *Ibid*, p. 33
[49] *Ibid*, p. 35-36

Figura 3.17. Retaule dissenyat per Joan Rubió.
Fotografia de *catedraldemallorca.org*

Situant-nos davant la *Capella Reial*, podem arribar a observar alguns dels canvis que es dugueren a terme, tot i que n'hi ha d'altres que no son accessibles per al públic. A aquesta capella es traslladaren alguns dels elements del cor quan es va fer la reestructuració de l'espai. Per començar, als dos laterals del presbiteri es situen les dues trones fetes per Juan de Salas al segle XVI i que es trobaven als dos angles superiors del cor. A la vostra esquerra podeu observar la trona de l'Evangeli i a la vostra dreta la de l'Epístola. Al costat de les dues trones podem trobar les tribunes per als cantors, fetes a partir de les restes que quedaven del cor anterior, entre altres peces com algunes escultures barroques.[50] Finalment, a la part posterior de la *Capella Reial*, Gaudí va col·locar el cadiram del cor, així com també intentà canviar el seu aspecte, amb la inclusió d'algunes pintures i ceràmiques. No obstant, al ser interrompuda, no es pogué acabar aquesta intervenció.[51]

Ben al davant, podeu observar la barana a l'entrada del presbiteri, feta a partir de ferro forjat. A part de delimitar el presbiteri, hi són ubicats dos canelobres, dels quals pengen quatre medallons amb distintes decoracions, totes recordant el *Regne de Mallorca*. Es pot veure que el ferro forjat fa una mescla entre elements corbs i de línia recta.[52] Si passem a fixar-nos en l'altar major, cal destacar la recol·locació de quatre figures que representen els

[50] LLABRÉS, Pere-Joan. *Op. Cit.* 39-43
[51] *Ibid,* p.81-82
[52] *Ibid,* p. 49-50

àngels músics. Aquests àngels foren dipositats a sobre d'unes columnes a sobre d'uns candelers de ferro forjat.[53]

3.18. Baldaquí de la capella *Reial*. Fotografia de *catedraldemallorca.org*

Figura 3.19. Barana de ferro forjat que delimita la capella *Reial*. Fotografia de l´autor.

Un dels elements que més caracteritzen l'obra de Gaudí a la *Catedral de Mallorca* és el baldaquí situat damunt l'altar major. Encara que sembli mentida, aquest que podeu veure, és tan sols una simple maqueta, Gaudí no va finalitzar la seva tasca. Està elaborat a partir de ferro, vidre, tot i que els materials més abundants són la fusta, el cartró, teles i pasta de paper. A la part superior, la seva decoració recorda al pa i al vi eucarístics, ja que hi podem trobar espigues i raïm. També es pot observar una gran creu amb el cos de Crist. Si ens fixem bé, podem veure la inserció de vidres de colors que donen un caire modernista a aquesta obra gaudiniana. D'aquest baldaquí hi pengen fins a 35 llànties de ferro forjat. Es diu que el baldaquí en el seu conjunt és símbol de l'esperit sant.[54]

Per altra banda, també cal esmentar el fet de destapiar els finestrals de la *Capella Reial*. Les obres més importants de Gaudí, en quant a vitralls foren les incloses en aquesta capella, destacables per la interacció d'elements de la naturalesa amb la figura humana com a decoració.[55]

[53] LLABRÉS, Pere-Joan. *Op. Cit.* 59
[54] *Ibid,* p. 63-70
[55] *Ibid, p.* 77-78

Figura 3.20. Finestrals de la capella *Reial*.
Fotografia de *demodernismo.wordpress.com*

Finalment, observant la paret del fons de la *Capella Reial*, es pot veure la decoració feta a partir de ceràmica que imita formes vegetals. La ceràmica queda pintada amb diversos colors com el daurat, el verd o el vermell sobre un fons blanc, una de les obres més belles de la reforma.[56]

Figura 3.21. Decoració ceràmica de la capella *Reial*.
Fotografia del diari digital *Ultima Hora*.

Una vegada arribats a aquest punt: teniu alguna pregunta? Ens veiem a les 13:00h a la sortida de la catedral.

[56] LLABRÉS, Pere-Joan. *Op. Cit.*101

- **16:10h – *Parlament de les Illes Balears***

Aquest és un dels edificis de caire polític més representatius de les *Illes Balears*. En aquests moments, ens trobem a la part posterior de l'edifici, al *Carrer Palau Reial*, on podem destacar diversos elements dels diferents edificis. Si ens fixem bé, podem trobar balustrades de pedra i de ferro forjat i empits decorats amb elements florals, finestrals aguantats per columnes de caire clàssic, així com també dentells decorats amb els elements típics del Modernisme.

Figura 3.22. Façana principal del Parlament de les *Illes Balears*. Fotografia de l´autor.

Evidentment, com tot, té una història darrera i és que no sempre ha estat la seu del *Parlament de les Illes Balears*. Antigament, s'hi localitzava el *Círculo Mallorquín*, un lloc de reunió entre la gent de diners que aconseguia passar l'estona envoltada d'exclusivitat, sent un lloc a la vegada recreatiu i cultural.[57] Passant a la façana principal de l'edifici polític, arquitectònicament parlant, podem destacar com a trets modernistes la inclusió d'elements florals a les balustrades i empits de l'edifici, tant a la part de la coberta com a la de les diverses obertures, així com també la forma de les persianes, diferents a la dels edificis anteriors al Modernisme.

[57] PARLAMENT DE LES ILLES BALEARS. *Història de l'edifici.* [En línea]. http://www.parlamentib.es/ca/seu/Historia.aspx [Consulta: 25 de Juliol de 2014]

Figura 3.23. Capçalera de la façana principal de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Cal afegir la utilització de les columnes de caire clàssic, al igual que a la part posterior de l'edifici, com elements decoratius a la part superior de la façana principal i com a elements de suport i decoratius a les obertures de la planta baixa. També destacar que, com en altres casos, la construcció conté diverses mènsules que ajuden a la subjecció dels elements sortints, a la mateixa vegada que s'aconsegueix afegir decorats a la façana.

Figura 3.24. Decoració de les obertures de la planta baixa de l´edifici. Fotografia de l´autor.

L'edifici gaudeix d'asimetria, al igual que tots els altres, aconseguida per la disposició desigual de balconades i empits, així com també per la decoració de la façana. L'entrada a l'edifici es caracteritza per tenir una barrera feta amb ferro forjat on predominen els elements en línies corbes. A la part central de l'edifici es conserva la decoració de l'antic *Círculo Mallorquín,* que sobresurt de la línia de la façana, on hi podem trobar l'escut de *Palma de Mallorca* envoltat de figures vegetals. Alguna pregunta?

- **16:25h – *Can Corbella***

A diferència de tots els altres indrets que reberen el Modernisme de forma sobtada, a *Mallorca* existí una fase premodernista en la què dues tendències estilístiques destacaren: el medievalisme neomudèjar i un modernisme molt conservador que no gosava deixar anar les formes gòtiques o clàssiques.[58]

Ens trobem davant la mostra més representativa de la tendència neomudèjar.[59] La característica més important es troba a la planta baixa, on destaca la utilització d'arcs de ferradura amb vidrieres de colors, emmarcats en una espècie de dovelles modificades a fi de que sigui utilitzada la línia corba. Damunt cada arc de ferradura, es poden trobar decoracions que formen una al·legoria a les arts.

Figura 3.25. Decoració de les façanes de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Pel que fa a les plantes, podem destacar la utilització de columnes policromades a la façana, així com també la inclusió d'hivernacles amb balustrades decorades de forma molt semblant a la d'una estrella. Els hivernacles del primer pis són sustentats per una sèrie de mènsules que, una vegada més, exerceixen de decoració, essent amb motius florals, a la vegada que ajuden al suport de l'edifici.

Pel que fa al conjunt de l'edifici, podem observar la seva ondulació, així com també la seva asimetria, aconseguida a partir de la decoració de les llindes dels diferents pisos, totes diferents l'una de l'altra, tant per la seva forma, normalment amb arcs polilobulats, com per la seva decoració feta amb pintura.

[58] SEGUI, Miguel. *Op. Cit*. 27-28
[59] *Ibid*

Figura 3.26. Decoració de les obertures de les façanes. Fotografia de l´autor.

- **16:50h – *Casa Barceló***

Arribats a aquest punt, podem veure la representació de la segona tendència premodernista: el Modernisme conservador. Aquest intentava integrar petits elements modernistes, a fi de donar un caire més elegant a l'edifici.[60] No obstant no es pot parlar d'un estic modernista pur, simplement de la introducció de trets característics modernistes.

El que més podem destacar d'aquest edifici és la utilització de petites rajoles a la part superior de la façana formant mosaics. Aquests mosaics, suposen, de nou, la creació d'una al·legoria a les arts majors i menors, representades per una figura femenina de caire neoclàssic. A la part superior també podem trobar la utilització de la balustrada amb decoració geomètrica.

Figura 3.27. Alegories de la façana de l´edifici. Fotografia de l´autor.

[60] SEGUI, Miguel. *Op. Cit*. 27-28

A més, a la façana també es pot observar la utilització de rajoles una mica més grosses, de color blau i blanc, que decoren algunes obertures. Aquesta decoració varia depenent de la planta i la localització, per exemple, a les persianes situades al centre de les plantes primera i segona, s'hi troba un dels elements animals que simbolitzen l'emblema de l'ànima: la papallona. A la planta tercera, podem observar la utilització d'una figura semblant a la mescla d'una serp i una àguila.

Figura 3.28. Galeries de la façana principal de l´edifici. Fotografia de l´autor.

També es pot destacar la utilització de galeries, així com també del ferro forjat a les baranes. Per altra banda, cal fixar-se en la utilització de la línia corba als dentells i persianes de les finestres. Algun dubte o comentari?

- **17:05h – *Caixa d'Estalvis i Mont Pietat de les Illes Balears***

En el Modernisme, tot i que s'intentava cercar una iconografia que poc tingués a veure amb els estils del passat, no descartaven la utilització d'aquells estils anteriors manco reconeguts. L'Historicisme modernista recull totes aquelles obres que feien al·lusió al passat. Es caracteritzava per la convivència dels estils mudèjar i gòtic i per un estil arquitectònic molt més senzill i manco recarregat.[61]

L'edifici que veiem ara mateix és molt característic de l'Historicisme modernista. Es tracta d´una construcció que es distribueix en planta baixa i dues plantes pis. La façana resol la seva arrancada amb pedra de Binissalem; la resta es composa per pedra de marès i es troba separada verticalment per pilastres. La coberta es forma a partir de vessants corbes acabades amb peces ceràmiques vitrificades.

[61] SEGUI, Miguel. *Op. Cit*. 48

Es pot destacar la utilització de columnes clàssiques a mode de suport i decoració de les obertures a les plantes primera i segona, així com també la decoració als dentells, que en certes ocasions recorda al frontó d'un temple. Les balustrades de la planta segona, segueixen les característiques modernistes, amb la introducció d'elements geomètrics.

Figura 3.29. Decoració de les obertures de la façana principal de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Si ens fixem en els arcs de les obertures de cada planta, podem observar que són lleugerament diferents, fet que pot ajudar-nos a descobrir la introducció de l'asimetria. Es pot veure una mescla d'arcs plans i arcs rebaixats combinats amb arcs de mig punt, que en alguns casos es troben emmarcats per dovelles. També, com a tret modernista, podem destacar la introducció del ferro forjat en alguna de les baranes de l'edifici, així com també a les obertures de la planta baixa.

Figura 3.30. Deciració metálica de la façana principal de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Així doncs, podem concloure que es tracta d'un edifici que intentava recuperar l'art clàssic, però que introduïa alguns elements modernistes per així dotar l'edifici d'un caire més elegant i modern.

- **17:20 – *Mostres modernistes del Carrer de Colom***

Ens trobem al *Carrer Colom*, on podem observar algunes mostres modernistes com el rètol de l'antiga *Merceria Colon* i l'Antiga Casa de les *Mitges*. Digueu-me, quins elements podem observar al rètol? Exacte, teniu a la vostra dreta una obra que conté el nom del comerç emmarcat amb decoracions vegetals i florals, fetes amb elements metàl·lics. La resta està feta de fusta, com tots els altres cartells que hem pogut veure anteriorment, pintada en color platejat per seguir amb l'estètica metàl·lica del cartell.

Figura 3.31. Retolació de l´antiga *Merceria Colon*. Fotografia de l´autor.

Figura 3.32. Decoració vegetal de la retolació del comerç. Fotografia de l´autor.

Seguidament, ens trobem davant *l'Antiga Casa de les Mitges.* Podríeu identificar alguns elements modernistes? Molt bé! Resumint, es tracta d'una construcció dissenyada per Lluis Forteza i Rey, que va ser utilitzada per ubicar-hi a la planta baixa el seu taller de joieria, mentre que les altres plantes eren habitatges.[62]

Així doncs, podem dir que es tracta d'un edifici la característica del qual és la utilització dels maons com a element vist, sobretot a la planta primera. Es pot observar que la planta baixa conté un decoració feta amb pedra, mentre que a partir de la planta segona, s'utilitza una decoració rugosa que conté porcions de ceràmica de colors. L'edifici en sí és de colors estridents, utilitza les baranes de ferro forjat i gaudeix de la típica asimetria esmentada anteriorment, aconseguida a través de les decoracions de la façana i de la disposició irregular

[62] BALEARS CULTURAL TOUR. *El Modernisme a Palma: Itinerari pels edificis més emblemàtics*. [En línia]. http://balearsculturaltour.net/itinerario.php?cod=30&id1=90&id=6&idioma=ca [Consulta: 18 d'agost de 2014]

de balconades. Destaquen les persianes de la planta superior que sobresurten de la façana en forma de triangle, així com també podem observar la utilització d'hivernacles a la planta primera.

Figura 3.33. Façanes de l´antiga *Casa de les Mitges*. Fotografia de l´autor.

Figura 3.34. Decoració de l´antiga joieria de la planta baixa. Fotografia de l´autor.

A la planta baixa, on s'hi ubicava la joieria, es pot destacar la retolació de caire modernista del comerç on hi destaca la forma corba a les cantonades i la seva policromia en vermell i daurat. Alguna pregunta?

- **17:18h - *Casa Forteza Rey* i *Magatzems L'Àguila***

A continuació, podeu observar dues de les obres més importants del corrent de l'Art Nouveau. A la vostra esquerra teniu l'anomenada *Casa Forteza Rey*, dissenyada pel mateix joier, enamorat del Modernisme. Aquest habitatge plurifamiliar de sis plantes fou acabat al 1909. És un dels edificis modernistes amb més bellesa, per la seva combinació de materials que fan que la construcció pareixi una joia. Per altra banda, a la vostra dreta podeu observar l'edifici anomenat *Magatzems L'Àguila*, una obra de Gaspar Bennàssar, començada a l'any 1908.[63]

M'agradaria que, havent assolit tots els coneixement, entre tots intentéssim treure les característiques d'aquestes dues construccions. Què podeu observar?

Perfecte. Resumint, destaca la gran asimetria entre totes les plantes. Com podeu observar, la planta primera té una balconada llarguera feta amb ferro forjat, així com també destaca la utilització de vidrieres de colors. A la planta segona i tercera, cal destacar els hivernacles que contenen decoracions de dracs. A la cantonada, les galeries són utilitzades a les plantes primera i segona. La resta de plantes situen les balconades de manera irregular, utilitzant la mescla del ferro amb altres materials.

[63] SEGUI, Miguel. *Op. Cit*. 109-116

Figura 3.35. Cantonada de l´edifici *Casa Forteza Rey*. Fotografia de l´autor.

Figura 3.36. Galeria de la planta primera de l´edifici. Fotografia de l´autor.

De les persianes cal esmentar el fet de la seva forma de punta, semblant a un arc de cortina, combinades amb obertures amb dentells variats, uns amb forma semblant als arcs conopials, altres amb arcs plans. També cal destacar la utilització de la línia corba combinada amb les figures geomètriques com son els triangles.

Figura 3.37. Balconades de la façana principal de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Figura 3.38. Detall de la decoració del dentell de les obertures. Fotografia de l´autor.

Segurament, el que més vos crida l'atenció és la ceràmica amb la què està decorat l'edifici a partir de la planta tercera. Es tracta de petites rajoles col·locades per games de colors que formen en alguns casos formes vegetals i florals, donant una gran harmonia a l'edifici.

Figura 3.39. Decoració ceràmica de la façana lateral de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Passant a l'edifici de la vostra dreta, cal dir que aquesta construcció es caracteritza per la utilització del ferro a la façana de manera que quedi vist, aconseguint així una sensació de lleugeresa. També és necessari destacar la utilització de grans vidrieres que gairebé ocupen tota la façana i de baranes de ferro a la primera i segona planta.

Figura 3.40. Façana principal de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Figura 3.41. Decoració de les plantes superiors de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Un altra característica és la utilització de maons policromats en colors vius a partir de la planta segona. La planta tercera conté la façana de marès, decorada amb elements florals i de formes corbes. Seguidament i arribant a la part superior, es pot observar la figura d'un frontó amb elements florals, la coronació del qual és fa a través d'elements de ferro forjat.

- **17:45h - *Casa Cayetano Segura* i *Casa Segura***

Arribant al final de l'itinerari d'avui, ens trobem davant una nova mostra de la corrent sezessionista, dissenyada per Gaspar Bennassar i Moner, l'obra de la qual finalitzà l'any 1916. Aquest edifici de sis plantes és característic per les seves llindes decorades amb elements de línia recta, així com també es pot observar la utilització del ferro forjat com a element d'elaboració de baranes. Destacar també la utilització de galeries fetes a partir d'una combinació de fusta i vidre.[64] Aquesta disposició d'elements sortints, vos recorda a algun altre edifici? Tot i que en la seva decoració, no s'assemblin gaire, Can Casasayas també comparteix la mateixa característica a la cantonada.

Figura 3.42. Decoració de les balconades i les obertures de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Per altra banda, des d'aquí es pot observar una altra mostra de sezessionisme, que fa cantonada amb el Carrer de 31 de desembre. Dissenyada per Francesc Roca i Simó i començada l'obra a l'any 1908, la construcció segueix el mateix estil que el que podem veure aquí al costat, amb la diferència de incloure elements no tan geomètrics.[65] Es poden observar les decoracions a les llindes de les galeries, fetes a partir de trams de pedra i trams de ferro, amb elements de línia corba. Cal dir que el ferro forjat també és utilitzat a les baranes.

[64] SEGUI, Miguel. *Op. Cit*. 119
[65] *Ibid,* p.102

Figura 3.43. Galeries del xamfrà de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Figura 3.44. Decoració de la façana i obertures de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Moltes gràcies per la vostra atenció. Si teniu alguna pregunta, no dubteu en fer-la. Demà ens podem veure a les 9:45h a l'estació del Tren de Sóller. Fins demà.

- **Segon dia de l'itinerari**

- **9:45h – *Tren de Sóller***

Bon dia a tots i a totes. Com ja sabeu, ens hem trobat a l'estació del *Tren de Sóller* per poder iniciar el trajecte cap al segon focus modernista més important de les *Illes Balears*. No obstant, no penseu que aquest transport és tan sols interessant pel fet de dur-nos a *Sóller*, sinó també per ser un tren iniciat durant l'època en què el Modernisme estava en el seu esplendor.[66]

És per això que tant l'estació de *Palma de Mallorca* com l'estació de *Sóller* gaudeixen d'elements modernistes. Anant cap a la façana principal, ubicada al *Carrer d'Eusebi Estada*, podem observar alguns elements: la utilització dels maons de manera que quedin vists a la façana, així com també de la ceràmica i els elements florals com a decoració. Es pot observar que la franja feta de pedra conté obertures amb arcs de mig punt, així com també decoracions florals per la façana i geomètriques per les mènsules que aguanten la coberta. Per favor, acompanyeu-me fins l'interior del tren.

[66] FERROCARRIL DE SÓLLER. *Loc. Cit*

Figura 3.45. Façana principal de l´estació del Tren de *Sóller* a *Palma*. Fotografia de l´autor.

Figura 3.46. Entrada de l´estació del Tren de *Sóller* a *Palma*. Fotografia de l´autor.

Aquest mitjà de transport va ser construït per una necessitat de poder desplaçar-se a la ciutat d'una manera més ràpida. Com podreu veure en arribar al nostre destí, *Sóller* és un poble ubicat a una vall i que, per tant, té una barrera natural que feia que el poble quedés aïllat i tingués poca connexió amb la resta de l'illa. Totes les mercaderies que no arribaven per via marítima eren molt difícils de transportar, pel simple fet de que el camí que havien de seguir era per la vall de Sóller.[67]

Així doncs, la inauguració oficial del tren fou a l'any 1912.[68] Com podeu observar els materials amb els quals es construí foren la fusta i el ferro. Alguns dels seus vagons contenen làmpades molt característiques de l'època, que donen un aire sofisticat i elegant. La part inferior dels bancs de l'interior d'alguns vagons tenen figures de línia corba fetes amb ferro forjat.

Figura 3.47. Interior d´un vagó del Tren de Sóller. Fotografia de l´autor.

Figura 3.48. Baranes dels vagons del Tren de Sóller. Fotografia de l´autor.

[67] FERROCARRIL DE SÓLLER. *Loc. Cit*
[68] *Ibid*

Així doncs, podem observar que també s'utilitzaren alguns trets modernistes per el transport. Gaudiu del trajecte, caracteritzat pel seu alt contingut en vistes a la naturalesa.

Una vegada arribats a l'estació de Sóller, podeu observar la construcció d'una pèrgola l'estructura de la qual està realitzada a partir de ferro forjat i fusta. Els elements metàl·lics contenen decorats amb elements naturals, com les flors. Per altra banda, si ens fixem amb les làmpades establertes davall la pèrgola, veiem que segueixen la mateixa estètica del ferro forjat i de línies corbes. A la vostra esquerra podeu observar una disposició, l'entrada de la qual té un arc rebaixat, així com també una decoració a la part superior, una vegada més, de ferro forjat amb elements florals i corbs. Si ens endinsem, observem que el sòl està decorat amb un mosaic de formes geomètriques i naturals. Per favor, acompanyeu-me.

Figura 3.49. Pèrgola de l´estació de *Sóller*. Fotografia de l´autor.

Figura 3.50. Decoració del dentell de les obertures de l´estació. Fotografia de l´autor.

- **11:20h – *Església Parroquial de Sant Bartomeu* i *Banc de Sóller***

Ens trobem a la *Plaça de sa Constitució* observant dos edificis molt semblants, dissenyats per Joan Rubió i Bellver.[69] L'interessant d'aquesta aturada és que pugueu observar les diferències entre un edifici civil i un edifici religiós.

Com heu pogut observar, a la part dreta de l'edifici es situa un pati envoltat per pilars i enreixat de ferro forjat. Els pilars estan elaborats amb la mateixa composició que la façana principal i tenen una forma lleugerament piramidal; l'enreixat simula vegetació i, en ocasions, el ferro forjat queda en forma helicoïdal.

[69] GARRIDO, Carlos; ORTEGA, Elena. *Op. Cit.* 170-171

Figura 3.51. Pati ubicat al lateral dret de l´església. Fotografia de l´autor.

Passant a la façana principal, cal dir que *l'Església de Sant Bartomeu* és d'estil barroc amb la façana principal reconstruïda a l'estil Modernista i realitzada a base de pedra cairejada de *Sóller*.[70] Es caracteritza per la combinació de textures a la façana principal, aconseguint en alguns casos una rugositat característica de l'estil de Rubió. A la part superior podem observar la creació d'unes galeries on, en principi, s'hi havien d'instal·lar 9 figures fetes en pedra, a més de dos pinacles que presideixen la façana.[71]

Figura 3.52. Capçalera de la façana principal de l´església. Fotografia de l´autor.

Figura 3.53. Galeries laterals de la façana principal. Fotografia de l´autor.

Per altra banda, fixant-nos en el rosetó, podem entreveure la utilització de l'art per crear una figura floral envoltada en figures geomètriques. Acompanyen el rosetó modernista, els dos vitralls que es troben als seus laterals. Els dos àngels que es poden observar a la part més propera de la façana són escultures fetes per Joan Alcover.[72]

[70] GARRIDO, Carlos; ORTEGA, Elena. *Op. Cit.* 169-170
[71] *Ibid,* p. 170
[72] *Ibid*

Passant al Banc de *Sóller*, destaquen els meravellosos reixats que es poden trobar a les obertures, fets amb ferro forjat i formant figures florals i vegetals semblants a una enfiladissa. La seva utilització dóna un estil molt característic a l'edifici, així com també la decoració ubicada a la part superior de la cantonada, simulant carasses. Destacar també les seves balconades de formes circulars amb unes mènsules desproporcionades com a suport, que dónen un aspecte de fortalesa a l'edifici. No es pot obviar la textura aconseguida al igual que a l'església anterior, que dóna una sensació d'ondulació a la façana. Cal fixar-se també en la forma complexa de les persianes i els arcs de les obertures.

Figura 3.54. Façanes de l´edifici del Banc de *Sóller*. Fotografia de l´autor.

Figura 3.55. Reixat d´una de les obertures de la façana. Fotografia de l´autor.

Ambdós edificis són molt elegants, es centren en donar un caire diferent al fons de la façana, sense carregar-la gaire d'elements decoratius, ja que la rugositat que tant la caracteritza, ja li dóna una altra aparença. Com podeu observar, la decoració d'ambdós edificis és diferent pel simple fet de que algunes figures modernistes, com les que intentaven transmetre sensualitat o rebuig, no eren ben vistes per la religió catòlica.

- **11:30h – *Hotel La Vila***

Endinsem-nos en aquest edifici per observar la seva bellesa interior, tot i que l'exterior també gaudeix dels trets característics del Modernisme. Observeu bé les seves parets, plenes d'elements modenistes, plenes d'elegància i luxe. La construcció data del 1904, tot i que va ser reformada a l'any 2005, intentant mantenir la seva identitat i el seu encant.[73]

Com a elements característics podem destacar l'enteixinat decorat amb elements geomètrics i florals, així com també la decoració de la part superior de

[73] HOTEL LA VILA. *Hotel La Vila.* [En línia] http://www.lavilahotel.com/index.php/es/hotel-la-vila [Consulta: 18 d'agost de 2014]

les parets, el sostre i les arcades. Aquests adornats són policromats en colors de la gama dels roses, verds, daurats, grisos i vermells.

Per altra banda, si ens fixem en l'accés al restaurant podem observar una vidriera molt característica, que combina fusta i vidre decorat amb elements modernistes. La barana que dóna accés a les habitacions es de ferro forjat, adornada en elements de línia corba.

En aquest edifici podem observar la utilització de mosaics amb figures geomètriques per decorar el sòl. És un edifici que per alguns pot resultar recarregat en decoració, però s'ha de tenir en compte que a l'època modernista, com més elements, més luxe i més classe representava. Per favor, agafeu seient per fer una pausa i gaudir, si voleu, d'un suc de taronja de *Sóller.*

Figura 3.56. Enteixinat de l´entrada de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Figura 3.57. Decoració de l´arcada, l´escala i les fusterires de l´edifici. Fotografia de l´autor.

- **11:55h – *Can Prunera***

El municipi de *Sóller* és conegut per la seva producció de cítrics molt gustosos, entre d'altres coses com les olives. A l'any 1865, els tarongers i llimoners de la vall de *Sóller* es veren afectats per una plaga que va fer que moltes famílies que sobrevivien gràcies a la seva producció haguessin de viatjar a altres països per seguir amb la seva tasca.[74]

Així doncs, Joan Magraner i Margalida Vicens, coneguts com a Pruneres, emigraren a *França* per així enriquir-se. Aconseguit el seu objectiu, pogueren tornar al seu poble i construir un casal amb l'estil de moda de França: l'Art Nouveau.[75] *Can Prunera* és un edifici que, com podeu observar, recull totes les característiques del Modernisme al seu exterior, però també al seu

[74] CAN PRUNERA. *Història.* [En línia]. http://canprunera.com/museu/historia/ [Consulta: 15 d'agost de 2014]
[75] *Ibid*

interior. És per això que més endavant el visitarem per dins. No obstant, anem a detallar els trets modernistes exteriors.

Figura 3.58. Barana del balcó de la planta primera. Fotografia de l´autor.

Figura 3.59. Decoració del dentell de l´entrada principal. Fotografia de l´autor.

Aquest edifici del qual no es coneix el nom de l'autor es va construir entre els anys 1904 i 1911,[76] període d'esplendor del Modernisme a *Mallorca*. Es tracta d'una construcció de tres plantes i un soterrani i amb la façana principal composta a partir de pedra cairejada de *Sóller*. El que més podem destacar és la gran barana de ferro forjat ubicada a la planta primera on hi destaca la decoració amb elements florals, sobretot els ubicats als suports verticals de la barana units a la façana. La part central del balcó té major voladís que els laterals, fet que emfatitza la disposició de línies corbes.

Els elements florals no només es poden trobar a les baranes, sinó també als dentells i a la part superior de la construcció. Es tracta d'un edifici totalment asimètric entre plantes, una asimetria aconseguida per la utilització d'arcs de diferents tipologies a les obertures, així com també per la decoració dels dentells i la disposició de balcons. Finalment, la balustrada de la part superior de l'edifici combina trams de pedra amb trams de ferro forjat.

Per favor, acompanyeu-me al seu interior. Poc a poc anirem veient els elements modernistes de cada planta, començant per la planta baixa. Però abans de res, cal tenir en compte que alguns trets es repeteixen constantment. Podrem trobar el sòl decorat amb rajoles d'elements florals i/o geomètrics que formen un mosaic diferent en cada estància. En molts casos trobarem el sostre decorat amb pintures, motllures i relleus florals o de línia corba.

[76] CAN PRUNERA. *Loc. Cit.*

Figura 3.60. Menjador ubicat a la planta baixa de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Figura 3.61. Decoració del sostre del menjador. Fotografia de l´autor.

Així doncs, dirigim-nos cap a la primera dependència: el menjador. Es caracteritza per les seves grans dimensions, així com també podem observar el sostre decorat amb elements que recorden als aliments i begudes, com per exemple, un pollastre rostit o una llagosta. Fixem-nos en els mobles amb molta brillantor i característics per ser arrodonits i decorats amb marqueteries de color daurat simulant elements florals, així com podem trobar també figures esculpides directament al moble. Si ens fixem amb les vidrieres de les portes

de pas, podem veure que aquestes utilitzen la fusteria com a mitjà de decoració, inserint figures provingudes de la fauna, com la papallona símbol exòtic, així com també podem veure els vidres decorats en elements geomètrics i florals. No es poden oblidar les manetes o poms de les portes que simulen una flor.

Passant a la porta d'entrada, destaca la gran vidriera que dóna accés al distribuïdor, així com també l'enteixinat decorat en elements corbs i de la natura.

Figura 3.62. Vidriera d´accés al distribuïdor de la planta baixa. Fotografia de l´autor.

Figura 3.63. Arrencada de l´escala en la planta baixa. Fotografia de l´autor.

Ens trobem al distribuïdor de la planta baixa, on podem destacar en primer lloc la figura de la paraigüera que conte elements metàl·lics, així com també predomina la línia corba amb composicions geomètriques i florals. Per altra banda, podem observar la majestuosa escala de caragol amb ull central, amb el seu llit decorat amb elements de la naturalesa policromats, així com també amb pilastres d'estil clàssic que simulen columnes jòniques.

Passant a la planta primera, podem veure les mateixes característiques esmentades anteriorment, amb la diferència de la composició de les vidrieres de la façana principal. Recordeu les persianes vistes a la part exterior, fetes amb arcs amb formes estranyes? Les vidrieres segueixen la mateixa forma en la seva decoració. Podem veure els mosaics al sòl, així com també la disposició de les habitacions d'aquella època. Fixeu-vos en el mobiliari, la utilització de la combinació de vidre i fusta decorada amb elements típics del Modernisme.

Figura 3.64. Vidrieres de la façana principal. Fotografia de l´autor.

Figura 3.65. Mobilari modenista de l´edifici. Fotografia de l´autor.

Passant a la planta segona, cal destacar l'escala de caragol feta amb ferro forjat i decorada amb elements vegetals. Aquesta escala és la que dóna accés al terrat i d'aquesta manera, una vegada més, podem dir que la funcionalitat i la decoració s'uneixen per formar un tot.

Figura 3.66. Escala de caragol de la planta segona. Fotografia de l´autor.

Figura 3.67. Mosaic del sòl de la planta segona. Fotografia de l´autor.

Arribats a aquest punt, podeu mirar les exposicions i totes les dependències de l'edifici. Ens veiem a la sortida a les 12:45h per iniciar el camí cap a la parada del tramvia. Moltes gràcies.

BIBLIOGRAFIA

AA.VV. Diccionari visual de la construcció. 6ª edició. Catalunya: Generalitat de Catalunya – Departament de Política Territorial i Obres Públiques, 2009.

ARTE ESPAÑA. Arquitectura modernista. [En línea]. http://www.arteespana.com/arquitecturamodernista.htm [Consulta: 15 de juliol de 2014]

BALEARS CULTURAL TOUR. El Modernisme a Palma: Itinerari pels edificis més emblemàtics. [En línia]. http://balearsculturaltour.net/itinerario.php?cod=30&id1=90&id=6&idioma=ca [Consulta: 18 d'agost de 2014]

CAN PRUNERA. Història. [En línia]. http://canprunera.com/museu/historia/ [Consulta: 15 d'agost de 2014]

DURÁN, LOURDES. El Forn Fondo cumple 100 años. [En línia] Palma de Mallorca: Diario de Mallorca, 2011. http://www.diariodemallorca.es/palma/2011/10/20/forn-fondo-cumple-100-anos/713241.html [Consulta: 18 d'agost de 2014]

FERROCARRIL DE SÓLLER. Història. [En línea] http://www.trendesoller.com/es/cms.php/empresa/historia [Consulta: 23 de juliol de 2014]

FORN DES TEATRE. Forn des Teatre. [En línia]. http://www.forndesteatre.com/ [Consulta: 03 d'agost de 2014]

GARRIDO, Carlos; ORTEGA, Elena. Guía del Patrimonio: Recorridos Culturales de las Islas Baleares (vol. I). Palma de Mallorca: Baltar & Asociados S.L., 1996.

HOTEL LA VILA. Hotel La Vila. [En línia] http://www.lavilahotel.com/index.php/es/hotel-la-vila [Consulta: 18 d'agost de 2014]

LLABRÉS, Pere-Joan. Gaudí a la Catedral de Mallorca. Palma de Mallorca: Triangle Postals S.L., 2005.

OBRA SOCIAL LA CAIXA. CaixaForum Palma. [En línia]. http://obrasocial.lacaixa.es/nuestroscentros/caixaforumpalma/infoservicios_es.html [Consulta: 17 de juliol de 2014]

PARLAMENT DE LES ILLES BALEARS. Història de l'edifici. [En línea]. http://www.parlamentib.es/ca/seu/Historia.aspx [Consulta: 25 de Juliol de 2014]

RODRIGO, Isabel. Arquitectura Modernista. [En línia]. Universidad de Castilla-La Mancha. http://www.uclm.es/profesorado/irodrigo/arquitectura%20modernista.%20resumen.pdf [Consulta: 15 de Juliol de 2014]

SEGUI, Miguel. La arquitectura modernista en Baleares. Palma de Mallorca: Ediciones Cort, 1975.

WIKIPEDIA. Modernismo (arte). [En línea]. http://es.wikipedia.org/wiki/Modernismo_(arte) [Consulta: 02 de juliol de 2014]

WIKIPEDIA. Catedral de Mallorca. [En línia]. http://ca.wikipedia.org/wiki/Catedral_de_Mallorca [Consulta: 04 d'agost de 2014]

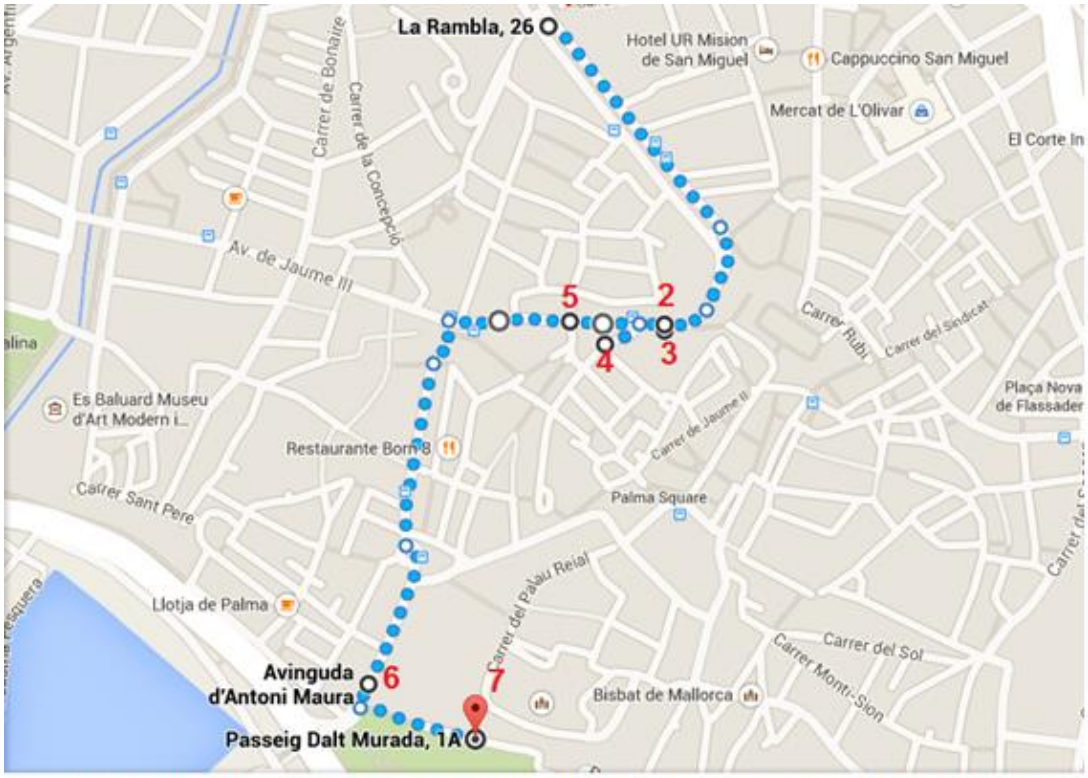

Figura A.1. Mapa del recorregut a realitzar durant el matí del primer dia per Palma de Mallorca. Figura extreta de Google Maps.

Figura A.2. Mapa del recorregut a realitzar durant l'horabaixa del primer dia per *Palma de Mallorca*. Figura extreta de Google Maps.

Figura A.3. Mapa del recorregut a realitzar el segon dia per *Sóller*. Figura extreta de Google Maps.